

TYÖRYHMÄMIETINTÖ 2007:4

*Oikeusapulainsäädännön
muutostarpeet*

TYÖRYHMÄMIETINTÖ 2007:4

*Oikeusapulainsäädännön
muutostarpeet*

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2007

ISSN 1458-6452
ISBN 978-952-466-471-4 (nid.)
ISBN 978-952-466-472-1 (PDF)
Oikeusministeriö
Helsinki

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Työryhmämietintö	
Oikeusapulainsäädännön muutostarpeita valmisteleva työryhmä		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
puheenjohtaja Mikko Könkkölä sihteeri Teija Hyytiäinen		Toimielimen asettamispäivä 17.3.2006	
Julkaisun nimi Oikeusapulainsäädännön muutostarpeet			
Julkaisun osat			
Tiivistelmä Työryhmän tehtävänä on ollut selvittää oikeusapulainsäädännön muutostarpeita sekä etsiä erityisesti niitä keinoja, joilla palkkioperusteita ja palkkioiden määräämismenettelyä on mahdollista yksinkertaistaa. Nykyisten palkkioperusteiden soveltaminen on käytännössä varsin työlästä ja että palkkioiden määräämismenettely kuormittaa tarpeettomasti tuomioistuimia. Tarvetta on ilmennyt myös oikeusavun hakemismenettelyn yksinkertaistamiseen erityisesti kokonaan korvauksettomaan oikeusapuun oikeutettujen osalta. Tavoitteena on, että oikeusavun hakemiseen, päätöksentekoon ja palkkion maksatukseen saataisiin yhtenäinen sähköinen käsittelypohja. Tällöin samaa asiakirjapohjaa voitaisiin käyttää eri vaiheissa, jolloin samaa työtä ei tarvitsisi tehdä useaan eri kertaan. Työryhmä esittää myös, että avustaja toimittaa tuomioistuimelle nykyisen laskuerittelyn lisäksi sähköisesti laskuyhdistelmän. Nämä esitykset keventäisivät menettelyitä sekä tehostaisivat siten myös ajankäyttöä. Työryhmän näkemyksen mukaan palkkioasetus on syytä kokonaisuudessaan uudistaa. Lähtökohtana on, että avustajien tulee saada tehtävästään sen vaativuutta ja työmäärää vastaava korvaus. Palkkioperusteiden tulee olla selkeitä ja ennakoitavia ja niiden soveltamisen yksinkertaista. Työryhmä pitää tarkoituksenmukaisena myös yksinkertaistaa oikeusavun hakemismenettelyä siten että kokonaan korvauksettomaan oikeusapuun oikeutettujen osalta taloudellisen selvityksen perusteena voitaisiin käyttää viimeksi vahvistetusta verotuksesta saatavia tietoja. Työryhmä on päätenyt kannattamaan mallia, jossa palkkio avustajalle määräytyy ensisijaisesti ajankäytön perusteella. Palkkio vastaisi näin lähtökohtaisesti tehdyn työn määrää. Kiinteämääräisistä palkkio-osioista luovuttaisiin. Lopullinen palkkio kustakin asiasta määräytyisi eri toimenpiteisiin käytetyn yhteenlasketun ajan perusteella, pyöristäen palkkion määrä lähimpään puoleen tuntiin. Työryhmä esittää oikeusapulainsäädäntöön joitakin yksittäisiä muutoksia järjestelmän selkeyttämiseksi. Työryhmä on ottanut erikseen tarkasteltavakseen myös kysymyksen puolustajan, asianomistajan oikeudenkäyntiavustajan sekä oikeusapulain mukaisen oikeudenkäyntiavustajan kelpoisuusehdoista, minkä osalta työryhmä esittää, että oikeusministeriö ottaa asian selvitettäväkseen.			
Avainsanat: (asiasanat) Asianajajat, oikeudenkäyntikulut, oikeusapu, palkkiot, sähköinen asiointi			
Muut tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 5/33/2006, OM017:00/2006			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2007:4		ISSN 1458-6452	ISBN 978-952-466-471-4 (nid.) 978-952-466-472-1 (PDF)
Kokonaissivumäärä	Kieli suomi	Hinta 20,00 €	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Edita Prima Oy		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum 30.3.2007

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgruppen som tillsatts för att utreda behoven att ändra rättshjälpslagstiftningen ordförande Mikko Könkkölä sekreterare Teija Hyytiäinen		Typ av publikation Arbetsgruppsbetänkande	
		Uppdragsgivare Justitieministeriet	
		Datum då organet tillsattes 17.3.2006	
Publikation (även den finska titeln) Behoven att ändra rättshjälpslagstiftningen			
Publikationens delar			
Referat Arbetsgruppen hade till uppgift att utreda behoven att ändra rättshjälpslagstiftningen och i synnerhet finna olika sätt för att förenkla grunderna för arvoden och förfarandet för bestämmandet arvoden. De nuvarande grunderna för arvoden är i praktiken tämligen besvärliga att tillämpa och förfarandet för bestämmandet av arvoden belastar domstolarna i onödan. Det har dessutom framgått att det finns ett behov att förenkla förfarandet för ansökning av rättshjälp, särskilt när det gäller sökanden som har rätt till kostnadsfri rättshjälp. Avsikten är att det skall finnas en enhetlig elektronisk behandlingsmall för ansökningar om rättshjälp, beslutsfattande och utbetalning av arvode. Samma dokumentmall kan då användas i olika faser av behandlingen och samma arbete behöver inte göras flera gånger. Arbetsgruppen föreslår vidare att biträdena skall lämna en sammanlagd räkning till domstolen på elektronisk väg utöver den nuvarande specificerade räkningen. Dessa förslag förenklar förfarandena och leder till effektivare tidsanvändning. Enligt arbetsgruppen bör förordningen om grunderna för arvoden revideras i sin helhet. Utgångspunkten är att biträdena skall för sin uppgift få en ersättning som motsvarar uppgiftens komplexitet och arbetsmängd. Grunderna för arvoden bör vara tydliga, förutsebara och lätta att tillämpa. Arbetsgruppen anser att också förfarandet för ansökning av rättshjälp bör förenklas så att när det gäller sökanden som har rätt till kostnadsfri rättshjälp kan uppgifterna från den senast bekräftade beskattningen användas som grund för utredningen av den ekonomiska ställningen. Arbetsgruppen stöder en sådan modell, där biträdets arvode bestäms först och främst på basis av använd arbetstid. På detta sätt skulle arvodet främst motsvara arbetsmängden. Arbetsgruppen föreslår att det avstås från fasta arvodesdelar. Det slutliga arvodet för vart och ett ärende skulle bestämmas enligt den sammanlagda arbetstiden för olika åtgärder, så att det totala arvodesbeloppet avrundas till närmaste halv timme. Arbetsgruppen föreslår att det görs vissa enskilda ändringar i rättshjälpslagstiftningen för att göra systemet klarare. Arbetsgruppen har också särskilt utrett frågan om behörighetsvillkoren för försvararen, målsägandens rättegångsbiträde samt rättegångsbiträdet enligt rättshjälpslagen. För denna del föreslår arbetsgruppen att justitieministeriet fortsätter utredningen av frågan.			
Nyckelord Advokaterna, rättegångskostnaderna, rättshjälp, arvoden, elektroniska tjänster			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-nummer, andra referensnummer) JM 5/33/2006, JM017:00/2006			
Seriens namn och nummer Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkanden 2007:4		ISSN 1458-6452	ISBN 978-952-466-471-4 (nid.) 978-952-466-472-1 (PDF)
Sidoantal	Språk finska	Pris 20,00 €	Sekretessgrad Offentligt
Distribution Edita Prima Ab		Förlag Justitieministeriet	

Oikeusministeriölle

Oikeusministeriö asetti 17. maaliskuuta 2006 työryhmän selvittämään oikeusapulainsäädännön muutostarpeita sekä valmistelemaan esityksen oikeusapua koskeviin säädöksiin tarvittavista muutoksista.

Toimeksiannon mukaan työryhmän tuli Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksen sekä saamansa muun tiedon ja selvitysten perusteella kartoittaa oikeusapulaissa sekä sen nojalla annetuissa asetuksissa olevat muutostarpeet sekä tehdä esitys tarvittavista muutoksista toimeksiannosta ilmenevin rajauksin. Työryhmän tuli myös esittää keinoja, joilla oikeusavun palkkioperusteet määritetään sellaisiksi, että palkkion määrittämiseen tuomioistuimissa kuluva aika vähenee ja palkkioiden maksatusperusteet sekä valtion varoista suoritettavien palkkioiden maksuajat yhtenäistyvät eri tuomioistuimissa. Työryhmän tuli lisäksi selvittää oikeusavun oikeata kohdentumista oikeusturvatarpeen mukaisesti. Toimeksiannossa edellytettiin myös, että työryhmä ottaa työssään huomioon oikeusministeriön tuottavuusohjelma siten, että työryhmän ehdotusten avulla voidaan saada aikaan työmäärän keventymistä tuomioistuimissa. Tässä tarkoituksessa työryhmän tuli selvittää sähköisen asioinnin käyttöönoton mahdollisuuksia avustajien palkkioiden maksatuksessa.

Toimeksiannossa työryhmän toimivallan ulkopuolelle rajattiin oikeusapulainsäädännön rakenteelliset seikat siltä osin kuin oikeusapua on laajennettu keskituloisiin omavastuuosuutta vastaan, oikeusturvavakuutus on asetettu ensisijaiseksi julkiseen oikeusapuun nähden, julkisen oikeusavun myöntämistä koskevan päätöksenteko on siirretty valtion oikeusaputoimistoille sekä se, että julkisen oikeusavun antaminen on muissa kuin tuomioistuimissa käsiteltävissä asioissa eli ns. ulkoprosessuaalisissa asioissa määrätty kuulumaan eräin poikkeuksin yksinomaan julkisille oikeusavustajille.

Oikeusministeriö täydensi työryhmän toimeksiantoa 5.4.2006 siten, että työryhmä tekisi myös esityksen niistä keinoista ja vaihtoehtoista, joilla voitaisiin saada kahden miljoonan säästö oikeusapukustannuksista.

Työryhmälle on marraskuussa 2006 siirretty Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry:n toimenpidepyyntö, jossa kyseinen järjestö on esittänyt muutostarpeita lakiin eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista (269/1974).

Työryhmä on kuullut Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusjohtaja Marjukka Litmaa oikeusapu-uudistuksen vielä julkaisemattoman seurantatutkimuksen tuloksista. Työryhmä on lisäksi tehnyt laajalle henkilöpiirille avoimen kyselyn oikeusapulainsäädännön mahdollisista muutostarpeista. Kysely lähetettiin sähköpostitse kesäkuussa 2006 tuomioistuinten, syyttäjävirastojen ja oikeusaputoimistojen henkilöstölle sekä asianajajille.

Työryhmän on asettanut alatyöryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää sähköisen asioinnin

mahdollisuuksia oikeusapupalkkioiden määräämisessä ja maksatuksessa. Alatyöryhmä on antanut raporttinsa työryhmälle 12.12.2006. Alatyöryhmään ovat kuuluneet puheenjohtajana johtava asiakaspalvelupäällikkö Anja Leino sekä jäseninä käräjätuomari Kimmo Leskinen, hallitussihteeri Merja Väisänen, kehittämisspäällikkö Hannele Havala, kehittämissuunnittelija Tuija Tuomola, ylitarkastaja Teija Inkilä sekä taloussuunnittelija Anu Laine. Alatyöryhmän sihteerinä on toiminut asiakaspalvelupäällikkö Minna Silvander.

Oikeusministeriö on 31.10.2006 asettanut oikeusavun sähköisen asioinnin ja asiankäsittelyn kehittämisen työryhmän. Tämän työryhmän eräänä tehtävänä on jatkaa oikeusapuasioiden sähköisen asiointijärjestelmän suunnittelua mainitun alatyöryhmän ehdotusten pohjalta. Tämän työryhmän toimeksianto päättyy 31.5.2007.

Oikeusapulainsäädännön muutostarpeita selvittävän työryhmän toimikausi päättyy 30.3.2007. Sen kokoonpano on ollut seuraava:

Puheenjohtaja:

Vaasan hovioikeuden presidentti Mikko Könkkölä, Vaasan hovioikeus

Jäsenet:

Asianajaja Riitta Leppiniemi, Suomen Asianajajaliitto
Asianajaja Tuija Turpeinen, Suomen Asianajajaliitto
Oikeusaputoimen johtaja Marja-Leena Levänen, Turunseudun oikeusaputoimisto
Laamanni Seppo Kankkunen, Rovaniemen käräjäoikeus
Neuvotteleva virkamies Juha Majanen, valtiovarainministeriö
Lainsäädäntöneuvos Aki Rasilainen, oikeusministeriö
Hallitusneuvos Merja Muilu, oikeusministeriö
Kihlakunnansyyttäjä Tommi Hietanen, Helsingin kihlakunnansyyttäjävirasto
Hallinto-oikeustuomari Hannele Sarell, Turun hallinto-oikeus
Johtaja Lea Mäntyniemi, Finanssialan Keskusliitto

Pysyvät asiantuntijat:

Suunnittelija Tuire Honko, oikeusministeriö

Johtava asiakaspalvelupäällikkö Anja Leino, Oikeushallinnon palvelukeskus

Työryhmän sihteeri:

Ylitarkastaja Teija Hyytiäinen, oikeusministeriö

Työryhmä piti 10 kokotyöryhmän ja 6 työvaliokunnan kokousta. Työryhmä ei ole laatinut mietintöään hallituksen esityksen muotoon, eikä sisällyttänyt mietintöön pykäläkohtaisia perusteluja, vaan perustelut sisältyvät mietinnön ehdotuksiin.

Työryhmä on ottanut erikseen tarkasteltavakseen myös kysymyksen puolustajan, asianomistajan oikeudenkäyntiavustajan sekä oikeusapulain mukaisen oikeudenkäyntiavustajan kelpoisuusehdoista.

Työryhmän lausuntoon liittyy eriävä mielipide.

Saatuun työnsä valmiiksi työryhmä luovuttaa kunnioittaen mietintönsä oikeusministeriölle.

Helsingissä 30 päivänä maaliskuuta 2007

Mikko Könkkölä

Riitta Leppiniemi

Tuija Turpeinen

Marja-Leena Levänen

Seppo Kankkunen

Juha Majanen

Aki Rasilainen

Merja Muilu

Tommi Hietanen

Hannele Sarell

Lea Mäntyniemi

Teija Hyytiäinen

SISÄLLYSLUETTELO

<i>1. Johdanto.....</i>	<i>3</i>
<i>1.1. Oikeusavun sisältö.....</i>	<i>3</i>
<i>1.2. Asiamäärät ja kustannukset.....</i>	<i>4</i>
<i>1.3. Seurantatutkimus ja kysely.....</i>	<i>6</i>
<i>2. Palkkiojärjestelmän uudistaminen.....</i>	<i>7</i>
<i>2.1. Nykyiset palkkioperusteet.....</i>	<i>7</i>
<i>2.2. Nykyisten palkkioperusteiden arviointia.....</i>	<i>10</i>
<i>2.3. Palkkion vahvistamisen siirtäminen tuomioistuimilta muille viranomaisille.....</i>	<i>12</i>
<i>2.4. Palkkioperusteiden uudistaminen.....</i>	<i>13</i>
<i>2.5. Sähköisen asiointijärjestelmän kehittäminen.....</i>	<i>18</i>
<i>3. Muita oikeusapulainsäädännön muutosehdotuksia.....</i>	<i>23</i>
<i>3.1. Oikeusavun taloudelliset edellytykset ja niiden selvittäminen.....</i>	<i>23</i>
<i>3.2. Puolison tulojen huomioon ottaminen eräissä tapauksissa.....</i>	<i>25</i>
<i>3.3 Oikeusapumaksun tuloajan tarkistaminen.....</i>	<i>26</i>
<i>3.4. Oikeusavun enimmäistuntimäärä ja oikeusturvavakuutus.....</i>	<i>26</i>
<i>3.5. Oikeusavun hakemismenettely ja oikeusavun jatkuminen eräissä tilanteissa.....</i>	<i>28</i>
<i>3.6. Oikeusavun myöntämisaikakohta ja taannehtivuus.....</i>	<i>29</i>
<i>3.7. Puolustajan määräyksen jatkuminen eräissä tapauksissa.....</i>	<i>30</i>
<i>4. Eräistä oikeudenkäynneistä julkissektorin palveluksessa oleville aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta valtion, kunnan tai kuntainliiton varoista annetun lainsäädännön tarkistaminen.....</i>	<i>32</i>
<i>5. Puolustajan sekä oikeusapulain mukaisen oikeudenkäyntiavustajan kelpoisuudesta.....</i>	<i>36</i>
<i>6. Eräitä muita muutosehdotuksia.....</i>	<i>38</i>

6.1. Eräiden lakiviittausten tarkistaminen.....	38
6.2. Laki valtion oikeusaputoimistoista.....	38
7. Työryhmän ehdotusten taloudelliset vaikutukset.....	39
8. Säädosmuutokset.....	41
8.1. Oikeusapulaki.....	41
8.2. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa.....	49
8.3. Laki valtion oikeusaputoimistoista.....	51
8.4. Laki eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannustenkorvaamisesta valtion varoista.....	52
8.5. Valtioneuvoston asetus oikeusavusta.....	53
8.6. Valtioneuvoston asetus oikeusavun palkkioperusteista.....	55

Liite

Eriävä mielipide

1. Johdanto

1.1. Oikeusavun sisältö

1. Oikeusapua koskeva lainsäädäntö uudistettiin vuonna 2002. Tuolloin tulivat voimaan oikeusapulaki (257/2002), laki valtion oikeusaputoimistoista (258/2002), valtioneuvoston asetus oikeusavusta (388/2002), oikeusministeriön asetus oikeusaputoimistoista (390/2002) sekä valtioneuvoston asetus oikeusavun palkkioperusteista (389/2002).

2. Uudistuksessa oikeusapuun oikeutettujen piiriä laajennettiin keskituloisiin siten, että oikeusapuun osakorvauksella oikeutettujen määrä lisääntyi merkittävästi. Kokonaan tai osittain korvaukselliseen julkiseen oikeusapuun onkin oikeutettu arviolta noin 75 % maamme kotitalouksista. Myös menettely osakorvauksen maksamisessa muuttui. Aikaisemmin avustaja sai palkkionsa kokonaan valtion varoista myös silloin, kun päämies sai oikeusapua osakorvausta vastaan. Nykyisin oikeusavun omavastuuosuus jää oikeusavun saajan itsensä vastattavaksi. Lisäksi oikeusturvavakuutus tuli ensisijaiseksi julkiseen oikeusapuun nähden. Uudistuksen myötä oikeusapua haetaan nykyisin aina ensimmäisessä vaiheessa valtion oikeusaputoimistolta. Aiemmin päätöksen avustajanmääräyksestä teki pääsääntöisesti tuomioistuinasioissa tuomioistuin.

3. Oikeusapua voidaan antaa sekä oikeudenkäyntiin liittyvissä asioissa että muissa oikeudellisissa asioissa. Oikeudenkäyntiasioissa oikeusavun hakija voi valita, haluaako hän avustajakseen julkisen oikeusavustajan vai yksityisen avustajan. Muissa kuin oikeudenkäyntiasioissa valtion varoin kustannettavaa oikeusapua antavat vain julkiset oikeusavustajat. Oikeusapua ei anneta yhtiölle tai yhteisölle. Oikeusapua annetaan elinkeinonharjoittajan elinkeinotoimintaa koskevassa muussa kuin tuomioistuinasiasassa vain, jos siihen on erityistä syytä huomioon ottaen toiminnan laatu ja laajuus, elinkeinonharjoittajan taloudellinen ja henkilökohtainen tilanne ja olosuhteet kokonaisuudessaan.

4. Yksittäisessä asiassa oikeusapuun kuuluvat ne oikeusavustajan toimenpiteet, jotka asiassa ovat tarpeen huomioon ottaen asian laatu ja merkitys, riidan kohteen arvo ja olosuhteet kokonaisuudessaan. Oikeusapu voidaan rajata koskemaan määrättyjä toimenpiteitä. Tällaista määräystä voidaan myöhemmin laajentaa, jos siihen on aihetta. Oikeusapua ei myönnetä,

jos asialla on hakijalle vähäinen merkitys tai jos oikeusavun myöntäminen olisi selvästi tarkeituksetonta tai asian ajaminen olisi oikeuden väärinkäyttämistä. Oikeusapua ei pääsääntöisesti myönnetä myöskään silloin, kun hakijalla on asian kattava oikeusturvavakuutus.

5. Oikeusapu kattaa avustajan toimenpiteet enintään sadalta tunnilta. Asiaa käsittelevä tuomioistuin voi kuitenkin päättää, että oikeusavun antamista jatketaan, jos siihen on erityisiä syitä ottaen huomioon oikeusavun saajan oikeusturvan tarve sekä asian laatu ja laajuus. Tuomioistuimen on tällöin asetettava enimmäistuntimäärä avustajalle korvattaville toimenpiteille. Oikeusavun myöntäminen vapauttaa oikeusavun saajan suorittamasta korvausta, joko kokonaan tai osittain, oikeusapulain nojalla määrätylle tai hyväksytylle avustajalle. Lisäksi oikeusavun saaja saa korvauksetta oikeusapulaissa säädetyt etuudet, kuten todistelukustannukset, tulkkaus- ja käännöskustannukset sekä käsittely- ja toimituskirjamaksut asiaa käsittelevässä viranomaisessa.

6. Julkisen oikeusavun lisäksi yhteiskunnan tukemia oikeudellisen avun muotoja ovat oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (ROL) säännelty julkisen puolustuksen sekä asianomistajan oikeudenkäyntiavustajan järjestelmä. Myös laissa eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista, laissa eräistä oikeudenkäynneistä kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan tai kuntainliiton varoista, ulkomaalaislaissa, vankeuslaissa, sotilasoikeudenkäyntilaissa sekä rikosvahinkolaissa on mahdollistettu prosessaaminen yhteiskunnan tuella.

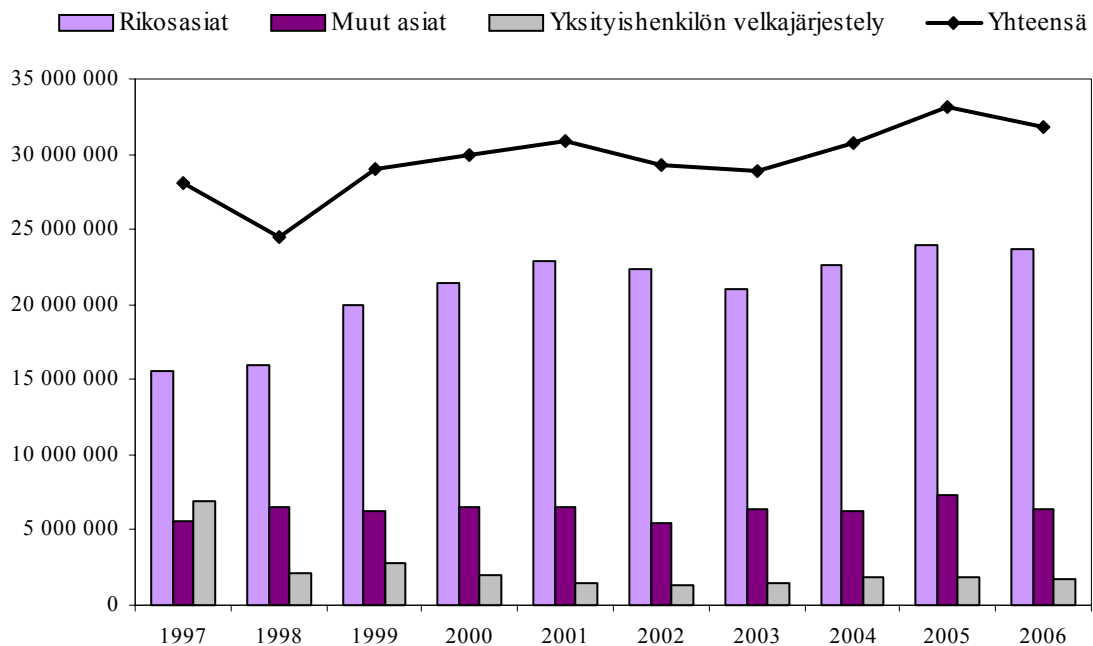
1.2. Asiamäärät ja kustannukset

7. Oikeusavun antamista varten valtiolla on oikeusaputoimistoja, jotka sijaitsevat pääsääntöisesti samoilla paikkakunnilla kuin käräjäoikeudet. Vuonna 2006 oikeusaputoimistoja oli yhteensä 65 ja sivutoimistoja yhteensä 17 sekä sivuvastaanottoja yhteensä 97. Oikeusaputoimistoissa työskentelee yhteensä noin 450 viranhaltijaa, joista 230 on oikeusavustajia ja 220 toimistohenkilökuntaan kuuluvaa. Kukin oikeusaputoimisto kuuluu johonkin oikeusapupiiriin, joita on kuusi: Helsinki, Itä-Suomi, Kouvola, Rovaniemi, Turku ja Vaasa.

8. Vuonna 2006 valtion oikeusaputoimistoihin saapui yhteensä noin 53 700 asiaa. Näistä noin 82 % oli siviili- ja hallinto-oikeudellisia asioita ja 18 % rikosoikeudellisia asioita. Siviili- ja hallinto-oikeudellisista asioista perhe- ja perintöoikeudellisia asioita oli 47 %, muita siviilioikeudellisia asioita 34 % ja 1 % velkajärjestelyasioita. Vuonna 2006 oikeusaputoimistojen hoitamista asioista 59 % hoidettiin korvauksella. Osakorvausta vastaan oikeusapua annettiin 34 %:ssa ja täyttä korvausta vastaan 7 %:ssa asioita.

9. Vuonna 2006 yksityinen avustaja määrättiin noin 32 000:lle asianosaiselle joko oikeusapulain, ROL:n tai eräiden muiden lakien perusteella. Yksityisille avustajille maksettavien korvausten kustannusjakauma asiaryhmittäin vuonna 2006 ilmenee liitteessä 1. Merkittävin asiaryhmä on yleisissä tuomioistuimissa käsitellyt rikosasiat. Niistä käräjäoikeusasioista, joissa avustajan palkkio maksettiin julkisista varoista oli vuonna 2006 rikosasioita noin 75 % ja niiden osuus kustannuksista oli noin 80 %. Hovioikeuksissa vastaavat luvut olivat lähes 90 %.

Yksityisille asiamiehille maksettavista korvauksista ja yksityishenkilön velkajärjestelyistä aiheutuvat menot v. 1997-2006

10. Vuonna 2006 oikeusaputoimistojen nettotoimintamenot, joihin kuuluvat oikeusaputoimistojen toimintamenot vähennettyinä tuloilla, olivat yhteensä 20,1 milj. euroa ja yksityisille avustajille maksetut palkkiot ja kulukorvaukset yhteensä noin 34,3 milj. euroa. Yksityishenkilön velkajärjestelylain perusteella maksettiin vuonna 2006 korvauksia selvittäjille noin 1,7 milj. euroa. Syytteestä vapautettujen oikeudenkäyntikuluja korvattiin valtion varoista vuonna 2006 noin 2,7 milj. euroa. Menot yksityisten asiamiesten antaman oikeusavun osalta olivat vuonna 2006 asianosaista kohden 939 euroa.

11. Vuoden 2002 oikeusapu-uudistuksessa pyrittiin siihen, että uudistus ei aiheuta valtiolle menojen lisäämistä. Oikeusapukustannukset ovat nousseet näkyvästi vuonna 2004, mutta tämä on johtunut palkkioiden tasokorotuksesta (8 %) 1.6.2004 alkaen. Muuten kustannustaso on pysynyt varsin samanlaisena.

1.3. Seurantatutkimus ja kysely

12. Oikeusapulainsäädännön uudistamisen yhteydessä vuonna 2002 oikeusministeriö tilasi Oikeuspoliittiselta tutkimuslaitokselta selvityksen oikeusapulakiuudistuksen vaikutuksista. Tutkimuksen oli määrä valmistua vuoden 2005 lopussa. Tutkimuksesta on tähän mennessä ilmestynyt kuitenkin vasta väliraportti (Kõyhäinavusta kansalaisoikeudeksi? Oikeusapu-uudistuksen seurantatutkimuksen I osaraportti, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisu- ja 211:2004). Lisäksi alkuvuodesta 2006 työryhmä on saanut käyttöönsä pääpiirteittäisen yhteenvedon tutkimuksessa esiin tulleista seikoista. Väliraportissa vertailtiin oikeusavun tilastotietoja uudistusta edeltäneeltä ja sen jälkeiseltä ajalta sekä esitettiin julkisille oikeusavustajille, asianajajille ja muille oikeusapuasioita hoitaville asiamiehille tehdyn kyselyn tulokset. Väliraportin jälkeen on suoritettu kyselytutkimus käräjätuomareille ja oikeusapua saaneille. Työryhmän saaman ennakkotiedon mukaan eri sidosryhmien käsitykset uudistuksesta ovat olleet pääosin myönteisiä. Erityisesti tuomarit arvostelivat palkkioiden määräämisestä aiheutuvaa työmäärää.

13. Työryhmäkin on tehnyt laajalle henkilöpiirille avoimen kyselyn oikeusapulainsäädännön mahdollisista muutostarpeista. Kysely lähetettiin sähköpostitse kesäkuussa 2006 tuomioistuinten, syyttäjävirstojen ja oikeusaputoimistojen henkilöstölle sekä asianajajille. Vastauksia saatiin yhteensä 51. Lisäksi Suomen Oikeusapulakimiehet on lähettänyt oikeusministeriölle kannanoton oikeusapulainsäädännön muutostarpeista. Kyselyn avoimen luonteen

vuoksi palaute oli varsin monitahoista ja muutosehdotuksetkin olivat osin erisuuntaisiakin. Monissa vastauksissa puututtiin nimenomaan palkkion määräämisestä aiheutuvaan työmäärään.

14. Oikeusapu-uudistuksen keskeisiä perusratkaisuja, erityisesti julkisen oikeusavun laajentamista keskituloiisiin omavastuuosuutta vastaan, oikeusturvavakuutuksen säätämistä ensisijaiseksi julkiseen oikeusapuun nähden sekä julkisen oikeusavun myöntämistä koskevan päätöksenteon siirtämistä valtion oikeusaputoimistoille on pidetty yleisesti ottaen onnistuneina. Näiltä osin ei ole ilmennyt tarvetta järjestelmän muutoksiin. Oikeusaputyöryhmä onkin asettettu selvittämään lainsäädäntöön liittyviä yksittäisiä epäkohtia ja erityisesti mahdollisuuksia yksinkertaistaa palkkioperusteita sekä palkkioiden määräämismenettelyä. Suuri yksimielisyys vallitsee näet siitä, että nykyisten palkkioperusteiden soveltaminen on käytännössä varsin työlästä ja että palkkioiden määräämismenettely kuormittaa tarpeettomasti tuomioistuimia.

2. Palkkiojärjestelmän uudistaminen

2.1. Nykyiset palkkioperusteet

15. Oikeusapulain 17 §:n 1 momentin mukaan yksityiselle avustajalle vahvistetaan kohtuullinen palkkio tarpeellisista toimenpiteistä ja ajanhukasta sekä korvaus kuluista. Palkkion määristä tai perusteista ei ole laissa säännöksiä, vaan laissa olevan valtuutussäännöksen perusteella palkkion perusteista säädetään tarkemmin asetuksessa (valtioneuvoston asetus oikeusavun palkkioperusteista; 389/2002, jäljempänä palkkioasetus).

16. Palkkioasetus koskee paitsi oikeusapulain mukaan määrätylle yksityiselle avustajalle myös muun muassa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain nojalla määrätylle puolustajalle tai asianomistajan oikeudenkäyntiavustajalle ja pakkokeinolain 5 a luvun 6 a §:n mukaan määrätylle julkiselle asiamiehelle suoritettavaa palkkiota ja korvausta. Tämän lisäksi asetuksen palkkioperusteita sovelletaan maksettaessa valtion varoista palkkiota avustajalle eräiden erityislakien perusteella, kuten sotilasoikeudenkäyntilain mukaan määrätylle vastaaajan oikeudenkäyntiavustajalle (sotilasoikeudenkäyntilaki 28 §) taikka valtion, kunnan tai

kuntainliiton palveluksessa olevalle erityislakien perusteella määrätyle oikeudenkäyntiavustajalle. Palkkioasetus onkin oikeusaputoimintaa koskeva keskeinen säädös, joka määrittelee sen, mikä hinta julkisista varoista maksetaan yksityisten oikeusapupalvelujen tarjoajille heidän palveluksistaan. Palkkioasetuksen mukainen palkkiotaso vaikuttaa myös osaltaan siihen, kuinka paljon ja minkä laatuista julkisista varoista rahoitettavia yksityisiä asianajopalveluja on oikeusavun tarvitsijoiden saatavilla.

17. Palkkioasetuksen mukaan vahvistetusta avustajan palkkion määrästä vähennetään oikeusavun saajan vastuulle jäävä omavastuuosuus eli se osuus, jonka oikeusavun saajan on itse maksettava avustajalle. Palkkioperusteet hinnoittelevat siten samalla sen asianajopalvelun, josta oikeusapua osakorvausta vastaan saanut joutuu itse maksamaan oman osuutensa. Huomattava tässä yhteydessä on, että 17 §:n 2 momentin mukaan ehdoton sääntö on, että avustaja ei saa omavastuuosuuden lisäksi periä itselleen muuta palkkiota.

18. Palkkioasetuksen palkkioperusteet edustavat eräänlaista sekamallia. Palkkiot määräytyvät osin asetuksessa vahvistettujen kiinteiden palkkiomäärien ja osin tehtävään käytetyn ajan mukaan tuntiperusteisesti. Tuntipalkkio on nykyisin 91 euroa, mutta erikseen korvattavasta matka- ja odotusajalta tuntipalkkio on 72 euroa. Asetuksessa on erikseen palkkiosäännökset eriteltynä asian käsittelyn eri vaiheiden mukaan siten, että taksat on vahvistettu asiaan valmistautumisesta, asian suullisesta käsittelystä tuomioistuimessa sekä erikseen veloitettavasta matka- ja odotusajasta.

19. *Valmistelun* osalta kiinteät palkkiot koskevat vain valmistautumista käsittelyyn käräjäoikeudessa (2 §). Palkkio on erilainen sen mukaan, onko kysymyksessä rikosasia, pakkokeinoasia taikka riita- tai hakemusasia. Riita- ja hakemusasiassa kiinteä palkkio on lisäksi erilainen sen mukaan, onko kysymyksessä kantajan tai hakijan vaiko vastaajan tai kuultavan avustamisesta. Jos asiaan valmistautuminen on asian laadun tai muun erityisen syyn vuoksi kestänyt asetuksessa näitä eri asiaryhmiä varten säädettyjä tuntimääriä kauemmin, noudatetaan tuntipalkkiota. Palkkioasetuksen 3 §:ssä on lisäksi vahvistettu kiinteä palkkio lisävalmistelusta käräjäoikeudessa (200 euroa).

20. Palkkio valmistautumisesta muuhun kuin käräjäoikeudessa pidettävään tuomioistuinkäsittelyyn määräytyy normaalin tuntipalkkion mukaan (6 §).

21. *Suullisen istunnon* osalta palkkio on kaikissa tuomioistuimissa sama (327 euroa), jos käsittely kestää matkoineen enintään kolme tuntia. Siltä osin kuin suullinen käsittely kestää kauemmin, palkkio on tuntitaksan mukainen. Pakkokeinoasian, vangin valitusasian ja EU-luovutussasioiden käsittelyssä palkkio on kuitenkin 181 ja esitutkinnassa avustamisesta 127 euroa siltä osin kuin käsittely ei näissä tapauksissa matkoineen kestä kahta tuntia kauemmin. Pakkokeinoasian uudelleen käsittelyssä ja ulkomaalaislain 124 §:ssä tarkoitetussa säilöön ottamista koskevassa asiassa palkkio on 91 euroa, jos käsittely matkoineen on kestänyt enintään tunnin. Ylimenevältä ajalta palkkio on aina näissä tapauksissa normaalin tuntitaksan (91 euroa) mukainen. Näin on myös silloin, jos pääkäsittely on peruutettava.

22. Kiinteämääräinen palkkio valmistautumisesta käräjäoikeudessa vastaa noin kolmen tunnin ja palkkio istutuskäsittelystä noin 3,5 tunnin työpanosta nykyisen 91 euron tuntipalkkion mukaan laskettuna. Niin kuin aiemmin esitetystä ilmenee, palkkio on edellä sanottua suurempi, jos valmistautumiseen on asian laadun tai laajuuden vuoksi taikka muusta erityisestä syystä kulunut enemmän kuin kolme tuntia ja vastaavasti, jos istutuskäsittelyyn on matkoineen mennyt enemmän kuin kolme tuntia. Riita-asioissa palkkiokäytäntö ei ole käytännössä yhtä kaavamainen, koska avustaminen vie enemmän aikaa ja asioiden laatu ja laajuus vaihtelevat enemmän kuin rikosasioissa.

23. Muissa tuomioistuimissa kuin käräjäoikeuksissa istutuskäsittelyjen osuus on vähäisempi ja palkkiot ovat muilta osin tuntiperusteisia.

24. *Matka- ja odotusajalta* maksetaan normaalia tuntitaksaa pienempi tuntipalkkio (72 euroa). Avustajan oikeutta palkkioon matka-ajalta rajoittavat seuraavat säännökset. Oikeusapulain 17 §:n 1 momentissa säädetään, että jos avustajaksi on määrätty henkilö, joka ei yleisesti hoida asianajotehtäviä kyseisessä tuomioistuimessa, korvataan matkustamisesta syntyvät lisäkulut ja ajanhukka ainoastaan, jos tällaisen avustajan käyttäminen on perusteltua. Palkkioasetuksen 4 §:n 3 momentin mukaan palkkiota matka-ajalta ei myöskään määrätä, jos asia käsitellään avustajan omalla tuomioistuinpaikkakunnalla. Saman momentin mukaan matka-ajalta suoritetaan korvausta yhden vuorokauden aikana enintään kolmelta tunnilta tai sitä pidemmältä ajalta, jos siihen on erityisiä syitä.

Korkein oikeus on antanut matka-ajan korvaamisesta kaksi ennakkoratkaisua. Tapauksessa KKO 2004:61 puolustajaksi määrätyn asi-

anajajan toimisto sijaitisi harvaan asutulla alueella käräjäoikeuden tuomiopiirissä mutta eri paikkakunnalla kuin tuomioistuimen istuntopaikka. Korkein oikeus piti tärkeänä yhdenvertaisuussyistä, että asianajopalveluja on saatavilla mahdollisimman laajasti maan eri osissa ja myös paikkakunnilla, jotka tuomiopiirien laajuuden vuoksi sijaitsevat kaukana istuntopaikoista. Korkein oikeus katsoi, ettei tähän nähden palkkioasetuksen 4 §:n 4 momenttia sen sanamuodosta huolimatta ole syytä tulkita siten, että kenelläkään tuomioistuimessa yleisesti asianajoa harjoittavalla hänen toimistonsa sijaintipaikasta riippumatta ei olisi oikeutta matka-ajalta maksettavaan palkkioon.

Tapauksessa KKO 2006:91 korkein oikeus totesi, että eri käräjäoikeuksien istuntopaikat voivat olla hyvin lähellä toisiaan, jopa samalla paikkakunnalla. Tällaisista tai muista syistä avustajat voivat samasta toimistostaan harjoittaa asianajoa useammassa käräjäoikeuksissa. Ottaen huomioon oikeusapulain 17 §:n 1 momentin tarkoituksen korkein oikeus katsoi, että palkkioasetuksen 4 §:n 3 momentissa "omalla tuomioistuinpaikkakunnalla" tarkoitetaan samaa kuin mainitun lain 17 §:n 1 momentissa tuomioistuimella, jossa avustaja yleisesti hoitaa asianajotehtäviä. Korkein oikeus katsoi, että kun Anjalankoskelta oleva asianajaja harjoitti vakinaisesti asianajoa myös 35 km päässä sijaitsevassa Kotkan käräjäoikeudessa ja suunnilleen yhtä paljon kuin 12 km päässä sijaitsevassa Kouvolan käräjäoikeudessa, myös Kotka oli hänen tuomioistuinpaikkakuntansa. Kun asiaan ei liittynyt tapauksessa 2004:61 tarkoitettuja erityispiirteitä, asianajajalla ei ollut oikeutta palkkioon matka-ajalta Kotkan käräjäoikeuteen.

2.2. Nykyisten palkkioperusteiden arviointia

25. Palkkioasetuksen mukaan palkkiot määräytyvät eri tehtävä- tai toimenpidekokonaisuuksien mukaan (valmistelu, istutokäsittely, matka- ja odotusaika) sekä lisäksi eri tavoin sen mukaan, onko kysymyksessä käräjäoikeudessa vai muussa tuomioistuimessa käsiteltävä asia, minkä laatuinen asia on (rikos-, esitutkinta-, pakkokeino-, riita- taikka hakemusasia) ja osin myös sen mukaan, mikä asianosaisasema oikeusavun saajalla on. Yksittäisen avustajan palkkio voi muodostua myös useista eri osakokonaisuuksista, joista palkkio voi olla lähtökohtaisesti kiinteämääräinen tai yksinomaan tuntiperusteinen. Palkkioasetuksen rakenteen vuoksi palkkiojärjestelmä on varsin hajanainen.

26. Etenkin asiamääriltään ja kustannuksiltaan merkittävimmissä asiaryhmässä eli käräjäoikeudessa käsiteltävissä rikosasioissa palkkioperusteet voivat tosin olla myös verraten

kaavamaisia. Yleisimmin maksettava palkkio on niissä 599 euroa (arvonveroineen 730,78 euroa). Tämä määrä koostuu kiinteämääräisistä palkkioista, jotka ovat valmistautumisesta 272 euroa ja istuntokäsittelystä 327 euroa. Jos kysymyksessä on rikosasian vastaaja, jolle oikeusapua on myönnetty ilman osakorvausta, on edellä tarkoitetun kiinteämääräisen palkkion vahvistaminen käytännössä vaivatonta.

27. Palkkioiden määrääminen voi kuitenkin olla tuomioistuimissa työlästä ja viedä jopa enemmän aikaa kuin pääasian ratkaiseminen. Erityisesti palkkion eri syistä johtuva osittaminen aiheuttaa selvitys-, laskenta- ja kirjoitustyötä. Palkkiota joudutaan pilkkomaan erityisesti silloin, kun oikeusapu on myönnetty osakorvauksella, oikeusapua on myönnetty oikeusturvavakuutuksen omavastuuosuuteen tai oikeusturvavakuutuksen ylittävään osaan taikka samalla avustajalla on useita päämiehiä ja ainakin yhdelle heistä on myönnetty oikeusapua.

28. Kun oikeusapua on myönnetty osakorvauksella, tuomioistuin vahvistaa avustajan palkkion määrän, joka jaetaan kahteen osaan: avustajalle valtion varoista maksettavaan palkkioon ja oikeusavun saajan omavastuuosuuteen. Omavastuuosuus lasketaan erikseen palkkiosta, kuluista ja arvonlisäverosta.

29. Milloin oikeusapua on myönnetty oikeusturvavakuutuksen omavastuuosuuteen, tuomioistuin vahvistaa omavastuuosuuden suuruuden. Tämä ei kuitenkaan määräydy palkkioasetuksen mukaisten palkkioperusteiden vaan yleisten oikeudenkäyntikulusäännösten mukaan vakuutusyhtiön korvauspäätöksen asettamissa rajoissa (palkkioasetus 16 § 3). Jos oikeusapua on myönnetty oikeusturvavakuutuksen vakuutussopimuksen enimmäiskorvausmäärän ylittäviin oikeudenkäyntikuluihin, sovelletaan palkkioasetuksen 16 §:n 4 momentin mukaan sitä vastoin normaaleja palkkioperusteita. Tällaisissa tapauksissa oikeusapua saaneen avustajan palkkio voi siis muodostua useista eri osista: vakuutuskorvauksesta sekä vakuutuksen omavastuuosuudesta ja vakuutuskorvauksen ylittävästä osasta. Kaikki nämä osiot on otettava huomioon oikeusapupalkkiosta päätettäessä.

30. Hankalia laskutoimituksia voi aiheutua siitä, kun avustajalla on useita päämiehiä, joista yksi tai useampi saa oikeusapua. Palkkioasetuksen ongelmalliseksi koetun 7 §:n mukaan palkkio on tällöin enintään 80 % normaalipalkkiosta kunkin oikeusapua saaneen päämiehen osalta. Käytännössä meneteltäneen usein niin, että valtion varoista avustajalle maksetaan palkkioksi oikeusapua saaneen pääluvun mukainen osuus palkkioasetuksen mukaisesta

palkkiosta mahdollisesti jonkin verran korotettuna. Jos avustettava saa oikeusapua osakorvauksella, on vielä erikseen laskettava oikeusapua saaneen vastattava osa tästä osasta palkkiota.

31. Työryhmän tehtävänä ei ole ollut toimeksiantonsa mukaan arvioida oikeusapulainsäädännön 2002 toteutettuja perusratkaisuja, erityisesti mahdollisuutta saada oikeusapua osakorvausta vastaan tai oikeusturvavakuutuksen ensisijaisuutta, joten edellä selostetusta työlääksi koetusta palkkion osittelusta ei voida sellaisenaan luopua.

32. Järjestelmän yksinkertaistamiseksi ja tuomioistuinten työn helpottamiseksi on ollut esillä lähinnä seuraavia vaihtoehtoja:

- palkkioiden määrääminen siirretään muun viranomaisen tehtäväksi
- palkkioiden määräytymisperusteita yksinkertaistetaan
- palkkioiden määräämistä helpotetaan tietoteknisin ratkaisuin

33. Nämä vaihtoehdot eivät ole tietenkään toisensa poissulkevia. Esimerkiksi vahvistamismenettelyn siirtäminen muulle viranomaiselle edellyttää välttämättä palkkioperusteiden kaavamaisamista. Kaikissa vaihtoehdoissa on syytä kehittää työtä vähentäviä tietoteknisiä menetelmiä.

2.3. Palkkion vahvistamisen siirtäminen tuomioistuimilta muille viranomaisille

34. Nykyisen järjestelmän vaihtoehdoksi on esitetty, että palkkioiden vahvistaminen ja maksatus siirrettäisiin joko valtion oikeusaputoimistoille tai Oikeushallinnon palvelukeskukselle. Ensin mainittua ratkaisua puoltaisi se, että valtion oikeusaputoimistoilla on jo nyt vastavia tehtäviä, koska ne määräävät avustajalle maksettavan palkkion asioissa, joita ei käsitellä tuomioistuimessa. Niillä on lisäksi palkkion määräämiseen liittyvien asioiden hyvä tuntemus ja koko maan kattava toimistoverkosto.

35. Oikeusministeriön hallinnonalan uusi virasto, Oikeushallinnon palvelukeskus, huolehtii jo nyt palkkioiden maksamisesta. Palkkioiden vahvistaminenkin saattaisi sopia sen toimenkuvaan, mutta vain siinä tapauksessa, että palkkiojärjestelmää muutettaisiin hyvin kaavamaiseksi.

36. Kysymystä palkkioiden määräämisestä tuomioistuimille kuuluvana tehtävänä käsiteltiin myös nykyistä oikeusapulakia säädettäessä. Asiaa koskevassa hallituksen esityksessä (HE 82/2001) todettiin, että avustajan palkkioiden määrääminen työllistää tuomioistuimia ja vie aikaa pääasian käsittelystä, minkä vuoksi se saatetaan kokea tarpeettomalta tuntuvana lisätyönä. Vaikka tämä saattaisi puoltaa sitä, että avustajanpalkkioista päättäminen kuuluisi tuomioistuimen sijasta jollekin muulle viranomaiselle, esityksessä katsottiin kuitenkin, että tuomioistuimen toimivalta myös palkkiokysymyksissä on perusteltua säilyttää. Avustajan palkkioita koskevien kysymysten käsittelyn katsottiin sopivan parhaiten nimenomaan sille tuomioistuimelle, jossa kyseinen avustajantehtävä on suoritettu. Pääasiaa käsittelevä tuomioistuin parhaiten tuntee asian laadun avustajan tehtäville asettamat vaatimukset, sen edellyttämät toimenpiteet samoin kuin sen, miten avustaja on tehtävänsä hoitanut. Lakivaliokunnan mietinnössä ei tähän perusteluosaan puututtu.

37. Työryhmä kannattaa nykyisen tehtäväjaon säilyttämistä. Tuomioistuimella on parhaat edellytykset arvioida asian vaativuus sekä suoritetun työn määrä ja laatu. Tuomioistuimelle jäisi mahdollisesta siirrosta huolimatta joka tapauksessa palkkioiden määräämiseen, esimerkiksi tietojen antamiseen liittyviä tehtäviä. Tuomioistuimelta ei sitä paitsi voitaisi siirtää valtaa tuomita oikeudenkäyntikuluista. Tuomioistuimen tulisi siten edelleenkin päättää oikeusapuun liittyvästä oikeudenkäyntikuluvastuusta. Palkkioiden määräämiseen liittyvien tehtävien siirto edellyttäisi näin ollen sitä, että tuomioistuimella tulisi olla pääasiaa ratkaistessaan tiedossa valtion varoista oikeusapuna suoritettujen kustannusten määrä. Tämä taas voi johtaa varsin hankalasti ratkaistaviin yhteensovitusongelmiin. Näyttääkin siltä, että tehtävien siirto ei välttämättä yksinkertaista menettelyä tai tuo hallinnollista säästöä. Sellaisen toteuttaminen edellyttäisi työryhmän arvion mukaan oikeudenkäyntikulujärjestelmän uudelleenarviointia.

2.4. Palkkioperusteiden uudistaminen

Lähtökohtia

38. Palkkioasetus on kuitenkin syytä kokonaisuudessaan uudistaa. Luonnollisena lähtökoh-
tana on, että avustajien tulee saada tehtävästään sen vaativuutta ja työmäärää vastaava kor-
vaus. Palkkioperusteiden tulee olla selkeitä ja ennakoitavia ja niiden soveltamisen yksinker-

taista. Palkkioperusteiden on lisäksi oltava sellaisia, että palkkioiden määräämisessä voidaan hyödyntää sähköistä asiankäsittelyä.

39. Harkittavana on ensinnäkin ollut palkkiomalli, jossa vahvistettaisiin kaavamaiset palkkiotaulukot asiatyypeittäin tai muulla luokitteluperusteella. Tällaisia palkkiotaulukoita on käytössä useissa maissa. Niiden etuna on parhaimmillaan yksinkertaisuus ja helppokäyttöisyys. Kaavamainen palkkiojärjestelmä ei kuitenkaan ole välttämättä kannustava, jos asian ja asianajotyön laatua ei oteta riittävästi huomioon. Myös palkkioiden johdonmukainen ja tehtävän vaativuutta sekä tehdyn työn määrää vastaava oikeudenmukainen luokittelu voi olla vaikeaa. Näin voisi olla erityisesti riita-asioissa, joissa saman asiaryhmän sisälläkin voi olla suuria eroja. Myös hallinto-oikeudessa käsiteltävissä asioissa selkeän palkkioluokittelun aikaansaaminen voi olla vaikeaa. Koska taulukoissa tulisi lisäksi ottaa huomioon erityistilanteita, kuten päämiehen vieraskielisyys tai muut erityisolosuhteet tai jutun erityislaatu sekä voimassa olevan oikeusapulain asettamat vaatimukset, erityisesti oikeusavun osakorvauksellisuus, ei palkkiotaulukkoa saada kovin yksinkertaiseksi.

40. Työryhmä on päättänyt kannattamaan mallia, jossa palkkio avustajalle määräytyy ensisijaisesti *ajankäytön* perusteella. Palkkio vastaisi näin lähtökohtaisesti tehdyn työn määrää. Kiinteämääräisistä palkkio-osioista luovuttaisiin. Lopullinen palkkio kustakin asiasta määräytyisi eri toimenpiteisiin käytetyn yhteenlasketun ajan perusteella, pyöristäen palkkion määrä lähimpään puoleen tuntiin.

41. Työryhmän esitys, että palkkioperusteissa siirryttäisiin pääasiallisesti tuntiperusteiseen korvaamiseen, aiheuttaa säästöjä, koska etenkin rikosasioissa nykyinen kiinteä palkkio ylittää useissa tapauksissa sen määrän, joka maksettaisiin tuntiperusteisesti. Tästä syntyvä säästö mahdollistaa tuntipalkkion korottamisen lähemmäksi yksityisten asiamiesten käyttämiä tuntitaksoja. Työryhmä ehdottaa siten tuntipalkkion korottamista nykyisestä 91 eurosta 100 euroon, missä on otettu huomioon myös inflaation vaikutus. Edellisen kerran tuntipalkkion euromäärää korotettiin 1.6.2004.

Asiaan valmistautuminen

42. Asiaan valmistautumisesta palkkioperusteena olisi tarpeellisten toimenpiteiden suorittamiseen käytetty aika. Se, että avustajan palkkiota suoritetaan vain tarpeellisista toimenpi-

teistä, ilmenee nimenomaisesti oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevista yleisistä säännöksistä sekä myös oikeusapulain 17 §:n 1 momentista. Avustajan laskussa mainittujen toimenpiteiden tarpeellisuuden arviointi on lainkäyttöön kuuluva normaali tehtävä. Palkkiosäännösten tulee kannustaa laadukkaaseen ja tehokkaaseen asianajotyöhön ja asian vaatima ajankäyttö arvioitaisiinkin sen mukaan, mitä sellainen tehtävä edellyttää kokeneelta ja ammattitaitoiselta avustajalta.

43. Tuomioistuinasioista rikosasiat ovat oikeusapuasioista määrällisesti ja kustannuksiltaan suurin asiaryhmä. Valtaosa näistä on laajuudeltaan ja vaikeusasteeltaan varsin samantyyppisiä, muun muassa väkivalta- ja omaisuusrikoksia koskevia asioita, joista avustajilla ja tuomareilla on pitkäaikainen kokemus ja joissa rangaistuskäytäntö on vakiintunutta. Asian valmistautumiseen kuluu näissä asioissa ammattitaitoisilta avustajilta yleensä muutama tunti. Yhdenmukaisen soveltamiskäytännön ja tehokkaan ajankäytön varmistamiseksi ehdotetaan asetukseen otettavaksi säännös, jonka mukaan tavanomaisessa rikosasiassa palkkiota valmistautumisesta voidaan maksaa enintään viideltä tunnilta, mikä on yleensä tehtävään riittävä aika. On kuitenkin tapauksia, joissa tämä tuntimäärä tulee voida erityisten syiden vuoksi ylittää. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun avustaja on joutunut käyttämään tavallista enemmän aikaa todisteiden hankintaan, kirjallisten lausumien laadintaan taikka asiassa on käyty korvauksista sovintoneuvotteluja tai käytetty tulkkia.

Istuntokäsittely

44. *Istuntokäsittelystä* palkkio maksettaisiin aina todellisen ajankäytön perusteella, jonka tuomioistuin pystyy helposti toteamaan. Tältäkin osin luovuttaisiin kiinteästä palkkiosta. Tämä voisi merkitä avustajien palkkion pienentymistä, kun avustajalle nykyisin maksetaan aina sama palkkio istuntokäsittelystä sen kestosta riippumatta, jos tämä ei ylitä kolmea tuntia. Huomattava kuitenkin on, että tuntipalkkion euromäärää ehdotetaan korotettavaksi ja matka-ajan korvaamista laajennettavaksi. Istuntokäsittelystä maksettavalle palkkiolle ei ehdoteta enimmäisrajaa. Jos istuntokäsittely on pitkittynyt avustajan laiminlyönnin, huonon perehtymisen tai puutteellisen ammattitaidon takia, voidaan tämä seikka ottaa kuitenkin huomioon palkkiota alentavana tekijänä.

Avustajalle suoritettava vähimmäispalkkio

45. Avustajan palkkio saattaisi erityisesti käräjäoikeudessa käsiteltävässä asiassa jäädä uusi-en palkkiosäännösten vuoksi hyvin pieneksi, kun kiinteitä palkkio-osioita ei enää olisi. Näin voisi käydä esimerkiksi silloin, kun avustajan valmistautumisaika on jäänyt hyvin lyhyeksi eikä istuntokaan kestä pitkään. Vaikka istunnon käsittelyaika jäisikin lyhyeksi, avustajan-tehtävä vaatii tällöinkin valmistautumisen ja tuomioistuimeen saapumisen. On tärkeätä, että avustajan palkkio ei jää tällaisissa tapauksissa täysin nimelliseksi. Siksi ehdotetaan ensiksi-kin, että hyvinkin lyhytaikaisesta istuntokäsittelystä maksettaisiin aina vähintään yhden tun-nin työmäärää vastaava palkkio. Toiseksi ehdotetaan, että avustajan tulisi saada istunnossa käsiteltävissä asioissa joka tapauksessa vähintään asetuksessa säädettävän suuruinen koko-naispalkkio. Tällaisia asiakohtaisia vähimmäispalkkioita olisi kahden suuruisia; rikosasiois-sa alempi vastaisi neljän työtunnin ja korkeampi kuuden tunnin työpanosta. Riita- ja hake-musasioissa alempi palkkio vastaisi viiden työtunnin ja korkeampi seitsemän työtunnin pa-nosta. Muutoksenhakutuomioistuimissa vähimmäispalkkiot vastaisivat neljän ja kuuden tunnin työpanosta. Viimeksi mainittu vähimmäispalkkio vahvistettaisiin, kun istuntokäsitte-ly on kestänyt vähintään kolme tuntia.

46. On syytä korostaa, että kysymyksessä on nimenomaan vähimmäispalkkio ja sitä käytet-täisiin vain, jos todellisen ajankäytön mukainen palkkio jäisi vähimmäispalkkiota pienem-mäksi.

Palkkio matka-ajasta

47. Palkkiojärjestelmän yksinkertaistamiseksi ehdotetaan, että matka-ajalta suoritettava tun-tipalkkio, joka nyt on 72 euroa tunnilta, korotettaisiin samaksi kuin avustamisesta suoritet-tava tuntipalkkio, eli 100 euroon tunnilta.

48. Matka-ajan eli matkaan kuluneen ajanhukan korvaaminen nykyisen palkkioasetuksen perusteella on osoittautunut ongelmalliseksi. Tämä on johtunut erityisesti aiemmin seloste-tusta palkkioasetuksen 4 §:n 3 momentista, jonka mukaan matka-ajalta ei makseta palkkiota, jos asiaa käsitellään avustajan "omalla tuomioistuinpaikkakunnalla". Käytännössä on il-mennyt vaikeuksia sen arvioinnissa, milloin kysymyksessä on avustajan oma tuomioistuin-paikkakunta. Käytäntö tässä suhteessa nähtävästi vaihtelee. Merkitystä saatetaan antaa pait-

si avustajan toimiston sijainnille myös päämiehen asuinpaikkakunnalle. Mainittu korkeimman oikeuden ennakkopäätös, jonka mukaan avustajan "oma tuomioistuinpaikkakunta" on se oikeusapulain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettu paikkakunta, jonka tuomioistuimessa avustaja "yleisesti hoitaa asianajotehtäviä", jossakin määrin selvensi tilannetta. Matka-ajan korvaamista koskevien säännösten soveltamisessa voi kuitenkin edelleen esiintyä hankalia rajanveto-ongelmia.

49. Nykyisen tilanteen selkeyttämiseksi ehdotetaan, että matka-ajan korvaamisessa luovutaan tuomioistuinpaikkakunta –käsitteestä. Palkkio matkasta johtuvasta ajanhukasta maksettaisiin matkaan käytetyn ajan mukaan, kuitenkin vasta, kun yhteenlaskettu matka-aika ylittää yhden tunnin ja yhdensuuntaisen matkan pituus tuomioistuimeen on vähintään 20 km. Ylimenevältä osalta palkkio maksettaisiin tuntipalkkion mukaisesti. Matka-aikaan kuluva ajanhukan korvaamiseen sisältyisi siis tietty omavastuuosuus, mikä vastaisi nykyisen asetuksen mukaista "omaa tuomioistuinpaikkakuntaa" koskevaa rajoitusta. Lähtökohta on, että jos yhdensuuntainen matka kestää enintään puoli tuntia, tästä ei erikseen palkkiota makseta vaan se kuuluu osana istutokäsittelyyn. Lähinnä pääkaupunkiseutua silmällä pitäen ehdotetaan, että matkaan kuluneesta ajasta riippumatta palkkiota matka-ajalta ei makseta, jos yhdensuuntainen matka on vähemmän kuin 20 kilometriä.

Palkkion korottaminen ja alentaminen

50. Työryhmä ehdottaa eräitä muutoksia nykyisiin palkkion korottamis- ja alentamisperusteisiin. Työn tekeminen muulloin kuin säännönmukaisena työaikana ehdotetaan korotusperusteena poistettavaksi. Jo sen määrittely, mikä on "säännönmukaista työaikaa", on osoittautunut käytännössä vaikeaksi. Epäselvyyttä on ilmennyt siinäkin, maksetaanko korotettu palkkio vain säännönmukaisen työajan ylittäviltä tunneilta. Työelämässä työskennellään nykyisin entistä enemmän joustavasti, myös vuorokauden myöhempinä tunteina ja muulloinkin kuin virastojen tavanomaisina aukioloaikoina. Ei ole mitään erityistä syytä sille, että avustajat, jotka usein ovat itsenäisiä ammatinharjoittajia, saisivat korotetun palkkion avustamisesta sen vuoksi, että työ tehdään arkena tavanomaisen virka-ajan jälkeen.

51. Alentamisperusteena ei olisi enää se, että avustajan sijaisella ei ole samaa taitoa ja kokemusta kuin varsinaisella avustajalla. Vaikka oikeusapulaki mahdollistaakin sijaisen käytön,

on sijaisenkkin täytettävä avustajan kelpoisuusehdot eikä pelkästään vähäisempää kokemusta ole syytä enää pitää erityisenä alentamisperusteena.

52. Palkkion alentamisperusteena on nykyisin se, että asian hoitamisessa on havaittavissa avustajasta johtuvia laiminlyöntejä tai puutteita. Tätä alentamisperustetta käytetään hyvin harvoin, vaikka siihen olisikin edellytyksiä. Niin kuin aiemmin on jo korostettu, palkkiosäännöksillä tulee kannustaa laadukasta asianajoa. Tämän kanssa on johdonmukaista se, että palkkiota tulee alentaa, jos avustajan toiminta on heikkolaatuista tai puutteellista. Tätä koskeva nykyinen alentamisperuste ei ehkä anna riittäviä edellytyksiä alentaa tarvittaessa palkkiota. Tämän vuoksi nykyistä säännöstä ehdotetaan täydennettäväksi ja täsmennettäväksi siten, että palkkiota tulee alentaa, jos avustaja ei ole tehtävässään osoittanut riittävää ammattitaitoa tai huolellisuutta ja hän on sillä tai muulla tavoin pitkittänyt oikeudenkäyntiä.

2.5. Sähköisen asiointijärjestelmän kehittäminen

Nykytila

53. Yksityisen avustajan on esitettävä tuomioistuimelle kahtena kappaleena lasku, jossa eri toimenpiteet ja niiden kesto on eritelty (oikeusapulaki 17 § 1, palkkioasetus 14 §). Lain mukaan virallisen syyttäjän on rikosasioissa lausuttava esitetystä palkkio- ja kuluvaatimuksesta, jos siihen vaatimuksen määrään nähden tai muuten on aihetta (17 § 1). Myös oikeusapua saaneen vastapuolta on kuultava, jos tämä voi joutua niistä korvausvelvolliseksi.

54. Tuomioistuin määrää tuomiossa valtion varoista avustajalle suoritettavan palkkio- ja kulukorvauksen arvonnäisäveroineen. Tuomioistuimen tuomiota (tuomiolauselmaa) ei kuitenkaan käytetä palkkion maksatuksessa. Maksatusta varten tuomioistuin näet merkitsee toiseen esitetystä laskuista valtion varoista tuomion mukaan maksettavat määrät joko kirjoittamalla tiedot oikeusministeriön laskulomakkeelle tai laskuun lyötyyn leimaan tai erilliseen tekstinkäsittelypohjaan. Tämä kappale laskuista lähetetään Oikeushallinnon palvelukeskukseen (OPK) lähetelomakkeen kanssa. Lähetelomakkeeseen kirjoitetaan jokaisesta maksuun lähtevästä laskusta diaarinumero ja avustajan nimi. Toinen avustajan esittämistä laskuista jää tuomioistuimelle asiakirjoihin liitettäväksi.

55. OPK:ssa tarkastetaan ennen maksatusta maksunsaajan verotustiedot sen selvittämiseksi, kuuluuko laskun esittäjä ennakkoperintärekisteriin ja arvonlisäverovelvollisten rekisteriin. Samoin selvitetään, onko maksunsaaja ulosmittaustoimenpiteiden kohteena.

56. OPK lajittelee yhtenä saapumispäivänä tulleet laskut maksunsaajan verotusaseman mukaisesti seuraaviin ryhmiin: ennakkoverorekisteriin kuuluvat, yhtiöverotettavat ja henkilöverotettavat. Henkilöverotettavat toimitetaan OPK:n toiseen yksikköön, joka maksaa palkat ja ennakonpidätyksenlaiset palkkiot. Muut laskut OPK kirjaa taloudenohjausjärjestelmään, tulostaa maksuluettelon, jonka tarkistaa yhdessä kaksi henkilöä sekä lähettää tarkastetut maksut pankkiin.

Nykytilanteen arviointia ja uudistusehdotus

57. Nykyinen palkkionmaksatusjärjestelmä on hajanainen ja osin epätarkoituksenmukainen, koska siinä ei ole otettu huomioon sähköisen asioinnin mahdollisuutta. Tavoitteena on, että oikeusavun hakemiseen, päätöksentekoon ja maksatukseen saataisiin yhtenäinen sähköinen käsittelypohja. Tällöin samaa asiakirjapohjaa voitaisiin käyttää eri vaiheissa, jolloin samaa työtä ei tarvitsisi tehdä useaan eri kertaan. Työryhmä esittää, että avustaja toimittaa tuomioistuimelle nykyisen laskuerittelyn lisäksi sähköisesti laskuyhdistelmän. Tuomioistuin täydentää sähköisesti laskuyhdistelmää, ja lähettää tiedot edelleen sähköisesti OPK:lle, jossa tehtäisiin tietojen pohjalta verotusta ja ulosottoa koskevat tarkistusajot.

58. Sähköistä laskuyhdistelmää käytettäisiin myös tuomioistuimen oikeusapua koskevan palkkioratkaisun pohjana. Kysymyksessä olisi siis pääasiasta erillinen ratkaisu, joka toimitettaisiin OPK:lle sähköisesti maksatusta varten ja jossa vahvistettaisiin vain avustajalle valtion varoista maksettavan palkkion ja kulukorvauksen suuruus. Varsinaisessa tuomiossa tai muussa pääasiassa annettavassa ratkaisussa määrättäisiin muusta korvausvelvollisuudesta eli oikeusapua saaneen vastapuolen mahdollisesta korvausvelvollisuudesta valtiolle tai oikeusapua osakorvausta vastaan saaneen velvollisuudesta korvata omavastuuosuuteensa avustajalleen.

59. Nykyisin oikeudenkäyntikululasku esitetään tuomioistuimen istuntokäsittelyssä yleensä istunnon päättyessä. Laskua ei myöskään tavallisesti toimiteta vastapuolelle tai tuomioistuimelle etukäteen ennen istuntokäsittelyn alkua. Tämä johtuu osaltaan siitä, että lopullinen

lasku on esitettävissä vasta käsittelyn päättyessä. Laskun myöhäinen esittäminen aiheuttaa kuitenkin sen, että tuomioistuimelta tai vastapuolelta voi kulua paljon aikaa laskuun tutustumiseen ja mahdollisten kysymysten ja kannanottojen esittämiseen. Tämä voi pitkittää oikeudenkäyntiä ja osaltaan myös lisätä vastapuolen oikeudenkäyntikululaskua. Mahdollista myös on, että laskuun ei ehditä tai jakseta siinä vaiheessa enää riittävästi perehtyä. Kumpikin on huono asia.

60. Työryhmä ehdottaakin oikeusapulakiin otettavaksi nimenomaista säännöstä siitä, että kun asiaa käsitellään suullisessa käsittelyssä, avustajan olisi toimitettava hyvissä ajoin ja viimeistään istuntopäivää edeltävänä arkipäivänä selvitys siihenastisista toimenpiteistä tuomioistuimelle ja vastapuolelle. Näin näillä olisi mahdollisuus etukäteen riittävästi perehtyä esitettävään laskuun ja esittää siitä istutokäsittelyssä tai sitä ennenkin mahdolliset kysymykset ja huomautukset. Työryhmä katsoo, että siirtyminen oikeusapuasioissa sähköiseen asiointiin luo edellytyksiä ehdotettavalle käytännölle vaatia tietoja sähköisesti etukäteen. Tällaisen velvollisuuden laiminlyönti voitaisiin ottaa huomioon yhtenä avustajan palkkiota alentavana tekijänä.

61. Sähköisen järjestelmän rakentamisesta aiheutuisi kustannuksia. Se helpottaisi kuitenkin olennaisesti tuomioistuinten palkkiopäätöksen tekemisestä ja vähentäisi palkkiopäätökseen tekemiseen kuluvaan aikaa. Toimiva järjestelmä karsisi myös palkkioiden maksatukseen osallistuvan toimistohenkilöstön työstä pois aikaa vieviä välivaiheita, joita nykyisin tehdään manuaalisesti, joten alkuvaiheessa syntyvät lisäkustannukset saataisiin myöhemmin takaisin säästyneinä henkilötyövuosina.

62. Sähköisen asiointijärjestelmän käyttöönottoaminen lisäisi hieman avustajille aiheutuvaa työtä, koska he siirtäisivät omat tietonsa sähköiselle lomakkeelle. Tehostunut menettely kuitenkin nopeuttaisi avustajille tulevien palkkioiden ja muiden korvausten maksamista.

63. Sähköistä asiointia tulee kehittää siten, että pohjatiedot palkkion määrittämistä varten saadaan jo oikeusavun hakemusvaiheessa. Sähköisesti tehdyn oikeusapuhakemuksen tiedot siirtyisivät oikeusapupäätöspohjaan ja oikeusapupäätöksestä edelleen asiaa käsittelevälle tuomioistuimelle. Tuomioistuimet voisivat hyödyntää näitä tietoja myös ratkaisupyyntöjä käsitellessään. Järjestelmä antaisi hakijalle, avustajalle, tuomioistuimille ja oikeusaputoimistoille myös mahdollisuuden seurata oikeusapupäätöksen ja palkkionmaksatuksen etenemis-

tä. Valtakunnallisen hakemusjärjestelmän luominen helpottaisi oikeusapupäätösten keskittämistä joihinkin, vähemmän ruuhkaisiin toimistoihin. Tällä järjestelyllä estettäisiin myös se, että samassa asiassa määrätään kaksi avustajaa, kuten nyt on joskus käynyt.

64. Sähköisen asiointijärjestelmän etuna on myös se, että se mahdollistaa nykyistä tarkoituksenmukaisemman ja laajemman tilastotietojen keruun.

65. Työryhmän alatyöryhmän tehtävänä oli selvittää sähköisen asioinnin mahdollisuuksia oikeusapupalkkioiden määrittämisessä ja maksatuksessa. Työryhmän esitys perustuu alatyöryhmän raporttiin ja työryhmä hyväksyy jäljempänä olevat keskeiset ehdotukset järjestelmän lähtökohdista.

Alatyöryhmä esittää raportissaan, että yksityisen oikeudenkäyntiavustajien laskujen sähköistä käsittelyä suunniteltaessa on otettava huomioon ainakin seuraavat seitsemän seikkaa:

1. Avustajaan liittyvät seikat, joita ovat:

- Avustajalla on / ei ole laskutusjärjestelmää
- Avustajan verotuksellinen asema, avustaja joko kuuluu ennakoperintärekisteriin, on yhtiöverotuksen tai henkilöverotuksen piirissä
- Avustaja kuuluu / ei kuulu arvonlisäverovelvollisten rekisteriin
- Avustaja on / ei ole ulosmittauksen alainen

2. Avustajien omat reskontraohjelmat:

- Avustajan reskontraohjelmalla ei ole maksatuksen kannalta merkitystä, koska kaikki laskut viipyvät Rondossa (sähköisessä laskujen kierrätysjärjestelmässä) aina yön yli.

3. Laskun toimittaminen tuomioistuimelle:

- Laskun sähköiseen välittämiseen tuomioistuimelle tulee valita kaikkien avustajien käytettävissä oleva menettely, sähköposti, joka mahdollistaa laskun nopean toimittamisen tuomioistuimelle. Tämän lisäksi avustaja tuo istuntoon omasta reskontrastaan tulostetun laskun kuluerittelyjen selvittämistä varten.

4. Laskuyhteenveto:

- Avustaja lähettää laskuyhteenvedon joko tuomioistuimen virastopostilaatikkoon tai erikseen näitä asioita varten avattuun virastopostilaatikkoon.
- Laskuyhteenvetoon tulisi saada viitenumerointi, mikä helpottaa avustajien omaa seuranta ja alentaa merkittävästi maksujen välityskustannuksia. (Viitenumerollisen maksun välittäminen maksaa 0,03 € , viestillisen 0,05 € ja viitteettömän 0,08 € kappaleelta).

5. Maksatuspäättös:

- Laskuyhteenvedon ja avustajan istuntoon tuoman laskun pohjalta vastapuolen avustajalla on mahdollisuus lausua kannanottonsa laskun oikeellisuudesta, minkä jälkeen puheenjohtaja määrää palkkion ja korvaukset.
- Tuomioistuimessa käräjäsihteeri merkitsee sähköiselle lomakkeelle tuomioistuimen päättämät maksettavat määrät ja asiata tarkastaa asiakirjan sähköisesti. Puheenjohtaja hyväksyy menon sähköisesti. Maksatuspäättös julistetaan tarpeellisilta osiltaan pääasian yhteydessä ja sen tuloste liitetään pääasian tuomion/päätöksen liitteeksi.

6. Maksettavaksi toimittaminen:

- Hyväksytyt maksatuspäättökset siirtyvät palvelimelle, josta sähköinen ostolaskujärjestelmä Rondo noutaa ne. Oikeushallinnon palvelukeskuksessa käsitellään Rondossa olevat maksatuspäättökset. Samalla tutkitaan maksunsaajan verotuksellinen asema ja siirretään manuaalikäsittelyyn ne, jotka eivät kuulu ennakoperintärekisteriin. Manuaalikäsittelyssä huolehditaan yhtiöverotus tai henkilöverotus sekä ulosmittaukset.
- Selvitettäväksi asiaksi jää, tarvitaanko näitä maksatuksia varten erikseen oma Rondo vai saadaanko maksatuspäättökset muutoin tietosuojattua.
- Rondosta maksatuspäättösten tiedot siirtyvät maksatuksen yhteydessä Rindanceen, josta ne ovat raportoitavissa. Maksamisen jälkeen maksatuspäättökset arkistoituvat automaattisesti sähköiseen Rondon arkistoon.

7. Tilastotiedot:

- Tilastotietojen keruu tulee uudistaa täysin oikeusavun sähköistämisen yhteydessä, että voidaan luopua maksamisen yhteydessä kerättävistä tilastotiedoista. Asian diaarinumerolla ja tuomioistuimen vastuualuekoodilla pystytään yhdistämään eri järjestelmien tietoja.

Alatyöryhmä on pohtinut myös todistelukustannusten maksatusta.

Alatyöryhmä esittää raportissaan seuraavat sähköistämisen tuomat vaikutukset ja hyödyt:

Työmäärään sähköisellä järjestelmällä ei ole välitöntä vaikutusta, koska jokainen maksatuspäättös on tutkittava erikseen. Suurta hyötyä tuomioistuimille tulee olemaan maksatuspäättökseen sisältyvistä laskukaavoista.

Tuomioistuimissa ei uudessa järjestelmässä enää tarvitse merkitä maksatuspäättöksiin tilastotietoja, kun tilastotiedot kerätään muista lähteistä. Tuomioistuinten ei myöskään tarvitse täyttää lähetelomakkeita eikä postittaa avustajien laskuja. Postitettaviksi jäävät edelleen tulkkien ja kääntäjien laskut sekä syytteestä vapautettujen korvauslomakkeet ym.

Oikeushallinnon palvelukeskuksessa laskujen esikäsittelyn ja tallennettavan tiedon määrä pienenee merkittävästi. Vain niitten avustajien laskut, jotka eivät kuulu ennakoperintärekisteriin, joudutaan tallentamaan yksittäin reskontraan. Tuomioistuinten määräämien todistelukorvausten tallennus loppuu kokonaan, vain todistelukorvausten ennakot tallennetaan.

OPK:ssa. Tällöin arkistotilan tarve supistuu murto-osaan nykyisestä, kun vain pieni osa nykyiseen verrattuna arkistoidaan paperisena.

OPK:ssa asiakkaiden maksukyselyiden määrä supistuu hyvin vähäiseksi, kun laskut tai todistelukorvaukset eivät unohdu tuomioistuimeen eivätkä muutoinkaan voi hävitä sähköisessä järjestelmässä.

Sen jälkeen kun avustajille maksettavien korvausten käsittelyyn saadaan liitettyä yhteydet verottajan arvonnalisä- ja ennakoperintärekistereihin sekä ulosottojärjestelmään, korvausten käsittely muuttuu entistä nopeammaksi ja virheettömämmäksi. Ennen liittymien valmistumista verorekisterimerkinnot tarkastetaan nykyiseen tapaan yksittäin ytj:stä. Samoin ulosmittaukset hoidetaan manuaalijärjestelmän avulla.

3. Muita oikeusapulainsäädännön muutosehdotuksia

3.1. Oikeusavun taloudelliset edellytykset ja niiden selvittäminen

66. Oikeusavun laajennuttua keskituloisiin tulo- ja varallisuusselvitysten sekä oikeusapupäätösten tekemiseen kuluu entistä enemmän aikaa. Hakijan tulee esittää selvitykset huomioon otettavista tuloistaan, vähennyksistään sekä varallisuudestaan. Tositteita on esitettävä muun muassa tuloista, vuokrasta, asuntolainan koroista, päivähoitomaksuista ja elatusapumaksuista sekä mahdollisista ulosotto- ja velkajärjestelysuorituksista. Selvitysten läpikäyminen ja täydennyttäminen on aikaa vievä työvaihe oikeusaputoimistoissa.

67. Kokemukset ovat osoittaneet, että jos hakija viimeksi vahvistettujen verotustietojen mukaan olisi oikeutettu korvauksettomaan oikeusapuun, muutokset hänen taloudellisessa asemassaan eivät ole ainakaan lyhyellä aikavälillä todennäköisiä. Tämän vuoksi on tarkoituksenmukaista yksinkertaistaa oikeusavun hakemismenettelyä kokonaan korvauksettomaan oikeusapuun oikeutettujen osalta siten, että selvityksen perusteena voitaisiin käyttää viimeksi vahvistetusta verotuksesta saatavia tietoja. Hakija vain ilmoittaisi tulonsa, jotka tarkistettaisiin oikeusaputoimistossa viimeisistä verotustiedoista. Tämä vähentäisi huomattavastikin hakijoiden, heidän avustajiensa ja oikeusaputoimistojen työtä. Tarvittaessa oikeusaputoimistot voisivat tietenkin edellyttää hakijalta tarkempaa selvitystä. Selvityselvöllisyyden lieventämisestä aiheutuvaa väärinkäytösten vaaraa voidaan pitää kokonaisuutenaan vähäisenä.

68. Järjestelmän selkeyttämiseksi työryhmä esittää oikeusapuasetusta muutettavaksi siis siten, että kaikkein pienituloisimpien, alle 7 800 euroa vuodessa (alle 650 €/kk) ansaitsevien, osalta tulo- ja varallisuusselvitykseksi riittäisi verottajalta saatu selvitys viimeksi vahvistetusta verotuksesta, mikäli tulot eivät ole hakijan ilmoituksen mukaan muuttuneet verotuksen vahvistamisen jälkeen. Myös alle 7 800 euroa vuodessa ansaitsevat olisivat velvollisia ilmoittamaan likvidin varallisuutensa määrän mahdollisen lisäomavastuuosuuden määrittämistä varten. Tätä enemmän ansaitsevien osalta tulot, varat ja velat tulisi selvittää edelleenkin tositteilla.

69. Vähäisestä oikeudellisesta neuvosta ei peritä lain mukaan omavastuuosuutta. Myöskään 35 euron suuruista oikeusapumaksua ei peritä vähäisen neuvon antamisesta. Nyt voimassa olevien säännösten mukaan oikeusavun hakijalle tulee kuitenkin tehdä käyttövaralaskelma silloinkin, kun häneltä ei peritä mitään maksuja neuvon vähäisyyden perusteella. Oikeusaputoimistossa asioivien asiakkaiden osalta käytäntöä ei ole syytä muuttaa. Sen sijaan puhelimen ja muun sähköisen etäviestimen välityksellä oikeudellista neuvontaa annettaessa käyttövaralaskelman tekeminen ei ole tarkoituksenmukaista. Tämän vuoksi työryhmä esittää oikeusapulakia muutettavaksi siten että annettaessa vähäistä oikeudellista neuvontaa puhelimitse tai muuta sähköistä etäviestintä käyttäen, hakijan taloudellista asemaa ei tarvitse selvittää.

70. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (ROL) 2 luvun 11 §:n mukaan, jos tuomioistuin toteaa epäillyn syyllistyneen rikokseen, jonka esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä varten hänelle oli määrätty puolustaja, hänet on velvoitettava korvaamaan valtiolle sen varoista 10 §:n nojalla maksetut korvaukset. Jos epäilty täyttää oikeusapulaissa tarkoitetut oikeusavun saamisen taloudelliset edellytykset, korvaus ei saa olla suurempi kuin oikeusapulain mukainen korvaus olisi. Laissa on jätetty avoimeksi se, kuinka oikeusavun taloudellisten edellytysten täyttyminen selvitetään.

71. Käytännössä tuomioistuimet ovat joko pyytäneet oikeusaputoimistoja tekemään taloudellisen selvityksen tai selkeissä varattomuustilanteissa arvioineet itse henkilön oikeutuksen oikeusapuun. Tuomioistuimet käyttävät nykyisin päiväsakon rahamäärää vahvistaessaan sakkolaskuria, joka laskee vastaajan päiväsakon rahamäärän vastaajan viimeksi vahvistettujen verotietojen perusteella. Näiden tietojen antamisesta tuomioistuimelle säädetään verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 19 §:n 3 kohdassa. Työryhmän näke-

myksen mukaan tuomioistuinten oikeutta saada puolustajan määräyksen saaneen vastaajan verotietoja esimerkiksi sakkolaskuria käyttämällä tulisi laajentaa siten, että tuomioistuimet voisivat verotietojen perusteella määrittää takaisinmaksuvelvollisuuden. Tämä tietojensaannin laajennus voitaisiin lakiteknisesti toteuttaa edellä mainittua verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 19 §:ää tarkistamalla. Työryhmän ehdotukseen ei sisälly tältä osin lakiehdotusta.

72. Työryhmä toteaa, että varallisuusveron poistumisen myötä varallisuutta koskevat tiedot ovat saatavilla vuoden 2005 verotuksesta lokakuun 2007 loppuun saakka. Verohallinto ei enää vuoden 2006 verotuksessa vahvista verovelvollisen verotettavaa varallisuutta eikä verohallinnolta siten ole jatkossa kattavasti ja käyttökelpoisessa muodossa sähköisesti saatavissa luonnollisen henkilön varallisuuden määrää ja arvoa koskevia tietoja. Oikeusaputoimistot eivät voi tämän vuoksi enää selvittää hakijoiden muuta kuin helposti realisoitavaa varallisuutta valtioneuvoston oikeusavusta antaman asetuksen 15 §:n mukaisesti marraskuusta 2007 alkaen. Käytännössä muulla kuin helposti rahaksi muutettavalla varallisuudella ei ole ollut merkitystä oikeusavun myöntämiseen. Tämän vuoksi työryhmä esittää, että muuta kuin helposti realisoitavaa varallisuutta ei otettaisi huomioon oikeusapua myönnettäessä.

3.2. Puolison tulojen huomioon ottaminen eräissä tapauksissa

73. Rikosasioiden epäiltyjen ja vastaajien osalta voi monella tavalla olla ongelmallista puolison (avio-, avopuoliso sekä rekisteröity parisuhdepuoliso) taloudellisen aseman huomioon ottaminen. Hakijalle saatetaan myöntää oikeusapua vain osakorvauksella ja myönnetystä oikeusavusta peritään oikeusapumaksu, vaikka hakijan omien tulojen perusteella oikeusapu olisi myönnetty kokonaan korvauksetta eikä myöskään oikeusapumaksua olisi peritty. Näissä tilanteissa oikeusavun saaja ei tosiasiallisen maksukyvyttömyytensä vuoksi kykene suoriutumaan omavastuustaan ja oikeusapumaksusta, jolloin maksamattomat maksut rästiintyvät ulosottoon. Mahdollista on myös, että oikeusapua ei myönnetä puolison tulojen perusteella lainkaan.

74. Oikeusapua hakevien puoliset voivat ymmärrettävästi ovat haluttomia selvittelemään tulojaan ja varojaan toisen puolison rikosasian käsittelyä varten. Perhekäsittelyn määritelmä on myös ongelmallinen tilanteissa, joissa oikeusapua hakeva avopuoliso on vankilassa ja pa-

risuhteen jatkuvuus epävarma. Tämän vuoksi työryhmän mielestä on oikeudenmukaista muuttaa oikeusapulaissa ja valtioneuvoston asetuksessa oikeusavusta olevia säännöksiä siten, että oikeusavun hakijan, joka on epäiltynä tai vastaajana rikosasiassa, oikeusapu määräytyy vain hakijan taloudellisen aseman perusteella yksinäiselle henkilölle säädettyjen määrien mukaan. Tämä helpottaisi myös oikeusavun hakemismenettelyä ja vähentäisi avustajille oikeusavun hakemisesta aiheutuvaa työtä sekä tehostaisi oikeusaputoimistojen työtä.

75. Rikosasioissa vastaajat saavat pääsääntöisesti oikeusapua kokonaan korvauksettomasti, minkä vuoksi yhteiskunnalle aiheutuvat kustannukset eivät tule merkittävästi kasvamaan, vaikka puolison tuloja ja varoja ei oikeusapua myönnettäessä huomioitaisi

3.3 Oikeusapumaksun tulorajan tarkistaminen

76. Oikeusavun saajalta peritään oikeusapumaksu, mikäli hänen käyttövaransa on vähintään 500 euroa kuukaudessa. Näin ollen oikeusapumaksu peritään myös korvauksetonta oikeusapua saavilta, kun käyttövara ylittää mainitun summan. Käytännössä kyseinen tuloraja on niin alhainen, että oikeusavun saaja ei ole aina selviytynyt oikeusapumaksusta, vaan on joutunut hakemaan itselleen toimeentulotukea kyetäkseen maksamaan 35 euron suuruisen oikeusapumaksun. Tällainen järjestelmä ei ole järkevä. Oikeusapumaksun tulorajan tulisi siten määräytyä yhdenmukaisesti oikeusavun omavastuun perimisen alarajan kanssa: yksinäisillä henkilöillä tämä olisi 650 euroa ja perheellisillä 550 euroa.

3.4 Oikeusavun enimmäistuntimäärä ja oikeusturvavakuutus

77. Oikeusapu kattaa nykyisin avustajan toimenpiteet enintään sadalta tunnilta. Asiaa käsittelevä tuomioistuin voi kuitenkin päättää, että oikeusavun antamista jatketaan, jos siihen on erityisiä syitä ottaen huomioon oikeusavun saajan oikeusturvan tarve sekä asian laatu ja laajuus. Tuomioistuimen on tällöin asetettava enimmäistuntimäärä avustajalle korvattaville toimenpiteille. Muiden kuin tuomioistuinasioiden eli niin sanottujen ulkoprosessuaalisten asioiden osalta sadan tunnin enimmäismäärä avustajan toimenpiteille on ehdoton, eikä sitä voida siten jatkaa. ROL:n mukaisen puolustajan palkkiolle ei ole asetettu enimmäistuntimäärää.

78. Kysymys oikeusavun jatkumisesta yli sadan tunnin on tullut esille lähinnä laajoissa riita-asioissa, esimerkiksi ns. hometalojutuissa, joissa oikeudenkäyntiaineisto on runsasta ja joissa usein muutosta haetaan ylemmiltä tuomioistuimilta. Näiden yksittäisten asioiden oikeudenkäyntikustannukset voivat nousta hyvinkin merkittäviksi. Oikeusturvasyistä ei pidetä mahdollisena asettaa täysin ehdotonta enimmäistuntirajaa tuomioistuimessa käsiteltäville asioille.

79. Kustannusten hillitsemiseksi ja oikeusturvan tarpeen jatkumisen arvioimiseksi riittävän aikaisessa vaiheessa kuitenkin ehdotetaan, että 100 tunnin raja alennetaan 80 tuntiin. Oikeusavun saajan olisi perusteltava tuomioistuimelle, miksi oikeusavun jatkuminen on tarpeen ja selostettava ne toimenpiteet, jotka asiassa on vielä suoritettava. Prosessinjohtoa tukisi se, että kerrallaan pidennys voisi olla enintään 30 tuntia, jollei jutun aivan poikkeuksellisen laajuuden vuoksi tuomioistuin toisin määrää. On mahdollista, että ehdotetut muutokset edistäisivät sovintojen aikaansaamista, kun oikeusavun jatkumisen tarpeellisuus tulee eri vaiheissa uudelleen arvioitavaksi. Oikeusavun jatkumisen aineelliset edellytykset pysyisivät ehdotuksen mukaan muutoin ennallaan: oikeusavun jatkumiseen on oltava erityisiä syitä ottaen huomioon oikeusavun saajan oikeusturvan tarve sekä asian laatu ja laajuus. Hakijan olisi esitettävä selvitys asian käsittelyn edellyttämistä välttämättömistä toimenpiteistä, mikä mahdollistaa jatkumisedellytysten asianmukaisen arvioinnin. Nimenomaisesti vaadittaisiin, että pyyntö oikeusavun antamisen jatkamisesta olisi tehtävä hyvissä ajoin ennen kuin tuntimäärä on tullut täyteen, jotta päätösharkintaan jää riittävästi aikaa ja oikeusavun saaja voisi varautua hyvissä ajoin myös siihen, että tuntimäärää ei pyynnöstä huolimatta jatketa.

80. Oikeusapua voi erityisistä syistä saada tuomioistuinasioissa myös oikeusturvavakuutuksen ylärajan ylittävään osaan. Päätöksen oikeusavun myöntämisestä tekee tässäkin tapauksessa ensi vaiheessa oikeusaputoimisto, mahdollisesti jo silloin kun oikeusapua on haettu vakuutuksen omavastuuosuuteen. Käytännössä oikeusaputoimistoilla ei ole edellytyksiä arvioida jutun sen hetkistä tilannetta, kun oikeusapua haetaan vasta oikeusturvavakuutuksen vakuutusmäärän täytyttyä. Tämän vuoksi oikeusaputoimistot tekevät näissä tilanteissa säännönmukaisesti kielteisen päätöksen ja asiallisesti siirtävät oikeusavun jatkumisen pääasiaa käsittelevän tuomioistuimen ratkaistavaksi, jolla onkin paremmat edellytykset arvioida oikeusavun tarvetta.

81. Säännöstä tulisi muuttaa siten, että asiaa käsittelevä tuomioistuin päättäisi edellä kerrotussa tilanteessa oikeusavusta. Hakijan tulisi esittää tuomioistuimelle oikeusaputoimiston selvitys siitä, että hakija täyttää oikeusavun myöntämisen taloudelliset edellytykset. Muilta osin edellytykset ja menettely olisi sama kuin päätettäessä oikeusavun jatkumisesta yli laissa säädetyn enimmäisrajan. Niinpä oikeusavun jatkumiseen on oltava erityisiä syitä ottaen huomioon oikeusavun saajan oikeusturvan tarve sekä asian laatu ja laajuus ja hakijan on esitettävä selvitys asian vaatimista välttämättömistä toimenpiteistä. Myös tässä tapauksessa tuomioistuimen olisi asetettava enimmäistuntimäärä avustajalle korvattaville toimenpiteille, mikä ei voisi kerrallaan ylittää 30 tuntia, jollei tuomioistuin asian erityisen laajuuden vuoksi toisin määrää.

3.5. Oikeusavun hakemismenettely ja oikeusavun jatkuminen eräissä tilanteissa

82. Silloin kun oikeusavun hakija on valinnut juttunsa hoitajaksi yksityisen lakimiehen, tämä huolehtii käytännössä päämiehensä puolesta oikeusavun hakemisesta. Hakijan on kuitenkin itse allekirjoitettava hakemukseen sisältyvä vakuutus hakemuksessa esitettyjen tietojen oikeellisuudesta. Näin on haluttu varmistaa hakemuksessa esitettyjen tietojen paikkansapitävyys. Oikeusavun hakemismenettelyn tulisi olla nykyistä joustavampi siinä, että asianmiehenkin päämiehensä puolesta allekirjoittama hakemus ja vakuutus tulisi voida hyväksyä. Oikeusaputoimistolla olisi kuitenkin aina mahdollisuus vaatia hakijaa itse allekirjoittamaan vakuutuksen, jos siihen katsotaan olevan aihetta.

83. Samoin menettelyä joustavoitaisi, jos oikeusapupäätös voitaisiin toimittaa siihen hakijan ilmoittamaan osoitteeseen, johon hänen oikeudellisen asian hoitamiseksi tarpeelliset ilmoitukset tulee toimittaa (prosessiosoite).

84. Työministeriö on asettanut 15.3.2006 työryhmän nimeltään ”Ulkomaalaisille annettava oikeudellinen neuvonta ja oikeusapu”. Työministeriön työryhmä ehdottaa mietinnössään, että oikeusapulain 13 §:n 3 momenttia muutettaisiin siten, että yksityiselle avustajalle annettu määräys olisi voimassa, ellei asian palauttava tuomioistuin toisin määrää.

Nykyisessä muodossaan kyseissä lainkohdassa säädetään, että hallintotuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa myönnetty oikeusapu ei käsitä aikaisemmassa hallintomenettelyssä eikä

hallintolainkäyttölain (586/1996) 1 §:n 2 momentissa tarkoitettussa lainkäyttöviranomaisessa suoritettuja toimenpiteitä eikä vakuutus oikeudessa myönnetty oikeusapu sitä edeltäneen käsittelyn toimenpiteitä. Jos tuomioistuin palauttaa asian hallintoviranomaisen tai edellä tarkoitetun lainkäyttöviranomaisen käsiteltäväksi, yksityiselle avustajalle annettu määräys on voimassa myös tässä viranomaisessa, jos asian palauttava tuomioistuin niin määrää.

Tämä työryhmä ei toisin kuin työministeriön asettama työryhmä katso olevan tarvetta kyseisen lainkohdan muuttamiseksi.

3.6. Oikeusavun myöntämisaikajankohda ja taannehtivuus

85. Oikeusapua voidaan hakea asian käsittelyn jokaisessa vaiheessa siihen asti, kunnes tuomioistuimessa käsiteltävä asia on saanut lainvoiman tai muun asian käsittely on päättynyt (Oikeusapulaki 10 § 1 mom.). Oikeusapu voidaan myöntää hakemuspäivästä lukien tai, jos siihen ovat edellytykset, myös taannehtivasti koskemaan asiassa jo suoritettuja tarpeellisia toimenpiteitä (13 § 1 mom.). Muutoksenhakutilanteita varten oikeusapulain 13 §:n 2 momentissa on taannehtivuutta rajoittava nimenomainen säännös.

86. Käytännön ongelmia on aiheutunut, jos oikeusapua on haettu vasta sen jälkeen, kun tuomioistuin on ratkaissut sen asian, johon oikeusapua on haettu. Tilanne on vaikea erityisesti niissä tilanteissa, joissa oikeusavun myöntäminen jälkikäteen voisi edellyttää muutoksia tuomioistuimen tuomitsemaan oikeudenkäyntikuluvastuuseen. Jos tuomioistuimen ratkaisu on saanut lainvoiman, siirtyy oikeusapua saaneen oikeus vastapuolelle tuomittuihin oikeudenkäyntikuluihin valtiolle valtion varoista suoritettua määrää vastaavalta osalta.

87. Muutoksenhakutuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa oikeusapua ei voida lain mukaan myöntää taannehtivasti koskemaan muutoksenhakua edeltäneitä toimenpiteitä, ellei hakija saata todennäköiseksi, että hän ei ole pätevistä syistä hakenut oikeusapua aikaisemmin (13 § 2). Tuomioistuimet ovat soveltaneet tätä rajoitusta varsin tiukasti.

88. Laissa ei ole erikseen säännöstä sitä tilannetta varten, että oikeusapua haetaan tuomioistuimen ratkaisun antamisen jälkeen ennen asian lainvoimaiseksi tuloa mutta ratkaisuun ei

haeta muutosta. Sinänsä sille, että oikeusapuhakemus tehdään vasta myöhemmissä vaiheissa voi olla täysin hyväksyttäviä syitä. Avustajat ovat voineet saada toimeksiannon vasta viime tingassa, ehkä istuntoa edeltävänä päivänä tai jopa istuntopäivänä eikä päämieskään ole ollut välttämättä tietoinen mahdollisuudestaan oikeusapuun. Käytännössä tällaisissa tapauksissa menetellään niin, että asian istutokäsittely pidetään suunnitellusti mutta pääasian ratkaisun antamista lykätään, kunnes oikeusapupäätös on toimitettu tuomioistuimelle.

89. Hyväksyttävänä lähtökohtana on pidettävä sitä, että oikeusapua on haettava mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja joka tapauksessa ennen kuin pääasiassa on annettu ratkaisu. Tämän vuoksi ja järjestelmän selkiyttämiseksi ehdotetaan, että oikeusapu ei koskisi pääasiaa koskevan ratkaisun antamista edeltäneitä toimenpiteitä, jos oikeusapuhakemus on tehty vasta sen jälkeen, kun asia on tuomioistuimessa ratkaistu. Oikeudenmenetyksiä tuskin pääsee syntymään, kun oikeusapuhakemuksen tekeminen oikeusaputoimistolle ennen pääasian ratkaisemista riittää. Niitä oletettavasti varsin harvinaisia tilanteita varten, joissa oikeusapupäätöstä ei tällöin ehditä tehdä ennen pääasian ratkaisemista, ehdotetaan lakiin eräitä menettelysäännöksiä. Ehdotuksen vuoksi muutoksenhakutilanteita koskeva oikeusapulain 13 §:n 2 momentin erityissäännös tulisi tarpeettomaksi.

3.7. Puolustajan määräyksen jatkuminen eräissä tapauksissa

90. ROL 2 luvun 1 §:n 2 momentissa luetellaan ne tapaukset, joissa epäillylle on pyynnöstä määrättävä puolustaja, ja 3 momentissa ne tapaukset, joissa puolustaja määrätään viran puolesta. Käytännössä puolustaja määrätään erityisesti silloin, kun asia koskee törkeätä rikosta taikka epäilty on pidätettynä tai vangittuna taikka kun epäilty on alaikäinen. ROL 2 luvun 4 §:n 3 momentin mukaan puolustajan määräys raukeaa, jos edellytyksiä puolustajan määräämiselle ei 1 §:n mukaan enää ole.

91. Ei ole mitenkään harvinaista, että oikeudenkäynnin aikana puolustajan määräämisen edellytykset lakkaavat. Tämä voi johtua muun muassa siitä, että vangittu vastaaja päästetään vapaalle taikka rikosnimike muuttuu lievemmäksi mutta asian käsittelyä jatketaan muutoksenhakutuomioistuimessa. Edellytykset lakkaavat myös, jos vastaaja oikeudenkäynnin aika-

na täyttää 18 vuotta. Puolustajan määräyksen lakattua epäilty tai vastaaja voi hakea oikeusapua oikeusapulain säännösten mukaisesti.

92. Puolustajan määräyksen lakkaaminen ennen asian oikeuskäsittelyn päättymistä saattaa aiheuttaa joskus ongelmallisia tilanteita paitsi rikosasian vastaajalle myös häntä puolustaneelle oikeudenkäyntiavustajalle. Puolustajalle palkkio maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista puolustettavan taloudellisesta asemasta riippumatta, ja puolustettava velvoitetaan maksamaan takaisin valtiolle puolustajalle maksetut palkkiota, ei kuitenkaan siltä osin kuin hän olisi oikeutettu saamaan oikeusapua. Oikeusapulain mukaiselle avustajalle ei sitä vastoin makseta valtion varoista oikeusapua saaneen omavastuuosuutta. Vaikka puolustajan määräämisen edellytykset olisivatkin lakanneet, avustajan tarve siitä huolimatta yleensä säilyy oikeuskäsittelyn jatkuessa esimerkiksi muutoksenhakutuomioistuimessa.

93. On perusteltua, että asiaan jo perehtynyt puolustaja voi jatkaa päämiehensä avustamista puolustajan määräämisen edellytysten lakattuakin. Jos ei ole selvää, että avustettava on oikeutettu korvauksetta oikeusapuun tai että päämies on maksukykyinen, puolustajan tehtävää hoitanut voi kuitenkin joutua jatkamaan tehtäväänsä epätietoisena siitä, tuleeko hän ylipääntänsä saamaan tehtävästään jatkossa lainkaan korvausta. Huomattava on, että puolustajan tehtävä saattaa liittyä sellaiseen rikosoikeudenkäyntiin, jonka johdosta päämies on menettänyt työpaikkansa tai hänen omaisuutensa on asetettu vakuustakavarikkoon. Hyvän asianajajatavan mukaan lähtökohtana on, että asianajaja ei voi päämiehen varattomuuden takia luopua kesken kaiken tehtävästään eikä ainakaan niin, että päämiehen oikeusturva sen takia vaarantuu. Näin ollen asianajaja on velvollinen joka tapauksessa huolehtimaan ainakin muutoksenhakemiseen liittyvistä tarpeellisista toimista, vaikka palkkion saaminen siitä olisikin epävarmaa. Jos puolustajan tehtävää hoitanut luopuu tehtävästään jäätyään ilman vaatimaansa palkkioennakkoa, voi pätevän avustajan saaminen vastaajalle olla vaikeaa, mikä voi jo vaarantaa vastaajan oikeusturvan.

94. Tuomioistuinten käytäntö tällaisissa tilanteissa jossakin määrin vaihtelee. Jotkut tuomioistuimet eivät oikeusturvasyistä määrää aina puolustajan määräystä lakkaamaan, vaikka edellytykset siihen lain mukaan olisivat olemassa. Olisi perusteltua ottaa lakiin säännös, joka lisäisi tuomioistuinten harkintavaltaa tällaisissa tilanteissa ja antaisi tuomioistuimelle painavien oikeusturvasyiden vaatiessa mahdollisuuden määrätä, ettei puolustajan tehtävä raukea, vaikka edellytykset puolustajan määräämiselle olisivatkin sinänsä lakanneet. Ehdo-

tettu säännös ei muuttaisi lopullista kustannusvastuun jakautumista valtion ja puolustettavan vastaajan kesken, vaan turvaisi tarvittaessa keskeytyksettömän oikeudellisen avun saamisen vastaajalle rikosasiassa.

95. Puolustajan saaneelle rikosasian vastaajalle ROL:n mukaan kuuluvat etuudet eivät vastaa täysin oikeusapulain 4 §:n mukaisia etuuksia. Tällainen vastaaja ei ole vapautettu käsittelymaksusta eikä valtion varoista korvata hänen toimestaan tapahtuvasta muusta kuin henkilötodistelusta aiheutuvia kustannuksia. Jos vastaaja haluaa saada nämä etuudet, hänen on hankittava oikeusaputoimistolta selvitys siitä, että hän olisi taloudellisten olosuhteidensa perusteella oikeutettu oikeusapuun. Huomattava on, että oikeusapulain mukaan nämä etuudet myönnetään täysimääräisesti silloinkin, kun oikeusapua annetaan osakorvausta vastaan.

96. Käytäntöä yksinkertaistaisi se, jos rikosasian vastaajalla, jolle on määrätty puolustaja, kuuluisi ilman muuta mainitut oikeusapulain 4 §:n mukaiset etuudet. Tämä merkitsisi sitä, että nämä etuudet saisi myös sellainen vastaaja, joka ei olisi oikeutettu edes osakorvaukselliseen oikeusapuun. Uudistuksella ei olisi juurikaan valtiontaloudellista merkitystä, sillä tällaisia tapauksia on varsin vähän ja esimerkiksi käsittelymaksuista valtiolta näin saamatta jäänyt kertymä olisi lähes merkityksetön. Muusta kuin henkilötodistelusta aiheutuva kustannus voi yksittäistapauksissa sinänsä olla merkittävä. Kun kysymyksessä on vakava rikosasia, tällaistenkin kustannusten korvaamista valtion varoista voidaan kuitenkin pitää perusteltuna, vaikka vastaaja ei olisikaan vähävarainen. On syytä korostaa, että samoin kuin oikeusapulain mukaan tällaiset kustannukset maksettaisiin valtion varoista vain, jos todistelu on ollut asian selvittämiseksi tarpeen.

4. Eräistä oikeudenkäynneistä julkissektorin palveluksessa oleville aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta valtion, kunnan tai kuntainliiton varoista annetun lainsäädännön tarkistaminen

97. Työryhmän arvioitavaksi on toimitettu sisäministeriön oikeusministeriölle 1.11.2006 tekemä esitys muutostarpeista lakiin eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista. Esitys perustuu Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry:n toimenpidepyyntöön 8.9.2006. Yhdistys on katsonut lakiin liittyvän epäselvyyksiä tai tulkintaongelmia, jotka tulisi selvittää.

98. Mainittu laki turvaa valtion palveluksessa olevan asemaa yleisiä oikeusapu- ja oikeudenkäyntikulussäännöksiä laajemmin eräissä tapauksissa silloin, kun hän on palvelussuhteeseensa liittyvässä oikeudenkäynnissä asianosaisena joko asianomistajana tai vastaajana. Lain mukaisia valtion palveluksessa olevia koskevia erityisiä oikeusapukustannusten korvaustilanteita on seuraavanlaisia:

- lain 1 §:n mukaan valtion palveluksessa olevalle, jota on *syytetty* virheellisestä menettelystä virantoimittamisessa tai työssä, suoritetaan, jos vaatimukset on hylätty, hakemuksesta valtion varoista tuomioistuimen tuomiossa hänelle tuomittujen oikeudenkäyntikulujen määrä
- lain 1 a §:n mukaan muun muassa poliisimiehelle, rajavartiomiehelle, tullimiehelle ja vankeinhoitotehtävässä olevalle, jota *syytetään* tai jolta *vaaditaan korvausta* viran toimittamisessa tai työssä tapahtuneen lainvastaisen voimakeinojen käyttämisen vuoksi, on hänelle määrättävä oikeudenkäyntiavustaja, jos hän ei kykene ilman avustajaa asianmukaisesti valvomaan etuaan ja oikeuttaan asian käsittelyssä, ja myönnettävä muut oikeusapulain mukaiset etuudet
- jos valtion palveluksessa oleva *asianomistajana vaatii rangaistusta tai korvausta* rikoksen johdosta, joka on kohdistunut hänen henkeensä tai terveyteensä tai henkilökohtaiseen vapauteensa hänen ollessaan suorittamassa virka- tai työtehtävää taikka virka- tai työtehtävän vuoksi, on hänelle määrättävä 1 a §:n mukaisin edellytyksin oikeudenkäyntiavustaja ja myönnettävä muut oikeusapuetuudet (1 c §)

99. Työryhmä toteaa, että lähes vastaavansisältöinen on eräistä oikeudenkäynneistä kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan tai kuntainliiton varoista annettu laki (21/1984). Se antaa kunnan, kuntainliiton ja kuntayhtymän (1 a §) palveluksessa oleville samat etuudet kuin edellä selostettu laki valtion palveluksessa oleville. Jos siis ensin mainittuun lakiin liittyy epäkohtia, koskevat ne yhtä lailla tätä toistakin lakia.

100. ROL 2 luvun 1 a §:n säännösten perusteella tuomioistuim voi määrätä asianomistajalle oikeudenkäyntiavustajan esitutkintaa varten ja silloin, kun asianomistajalla on vaatimuksia virallisen syyttäjän ajamassa asiassa, myös oikeudenkäyntiä varten. Oikeudenkäyntiavustaja määrätään muun muassa henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvaa rikosta koskevassa asiassa, jos sitä rikoksen vakavuus, asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet ja muut seikat huomioon ottaen on pidettävä perusteltuna (3 kohta). Oikeudenkäyntiavustaja määrätään asianomistajan taloudellisia olosuhteita selvittämättä eikä oikeudenkäyntiavustajan saanut joutua maksamaan osaakaan avustajan palkkiosta.

101. ROL:n mukaan oikeudenkäyntiavustaja määrätään asiallisesti samoin edellytyksin kuin valtion, kunnan, kuntainliiton tai kuntayhtymän palveluksessa oleville asianomistajille määrätään oikeudenkäyntiavustaja mainittujen erityislakien perusteella (1 c §). Erona on se, että erityislakien perusteella oikeudenkäyntiavustaja ja muut oikeusapulain mukaiset etuudet myönnetään silloinkin, kun tällainen julkisyhteisön palveluksessa oleva vaatii rikoksen perusteella korvausta vahingon aiheuttajalta tai vahingosta muuten vastuussa olevalta riita-asioista säädettyssä järjestyksessä. ROL:n säännökset koskevat vain sitä tilannetta, kun asianomistaja vaatii korvausta syyttäjän ajaman rikosasian yhteydessä. Tapaukset, joissa korvausta rikoksella aiheutetusta vahingosta haetaan muun kuin rikosasian yhteydessä, ovat varsin harvinaisia. On kyseenalaista, onko syytä tältä osin enää ylläpitää järjestelmää, jossa julkisen sektorin palveluksessa olevien oikeudellinen asema on muita samanlaisen rikoksen kohteeksi joutuneita uhreja parempi. Työryhmä esittääkin, että nämä asianomistajaa koskevat säännökset poistetaan mainituista erityislaeista, jolloin julkissektorin palveluksessa olevien asema asianomistajina määräytyisi ROL 2 luvun yleisen säännösten mukaisesti.

102. Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry on toimenpidealoitteessaan esittänyt lain selventämistä siten, että lakia voitaisiin soveltaa myös henkilöihin, jotka eivät enää esimerkiksi eläkkeelle jäämisen vuoksi ole valtion palveluksessa oikeudenkäynnin aikana. Tältä osin järjestö viittaa siihen, että laissa käytetään ilmaisua "valtion palveluksessa oleva", mikä viittaa edelleen voimassa olevaan palvelussuhteeseen. Tästä sanamuodosta huolimatta työryhmä pitää selvänä, että lakia on sovellettava riippumatta siitä, onko henkilö enää palvelussuhteessa valtioon vaiko ei asian oikeuskäsittelyn aikana. Ilmaisua onkin ymmärrettävä niin, että asianomainen on ollut valtion palveluksessa sinä ajankohtana, jona väitetty virhe, laiminlyönti tai rikos on tehty. Muunlaiselle tulkinnalle ei ole löydettävissä mitään kestäviä perusteita.

103. Toimenpideoitteen mukaan oikeusapulain ja erityislain mukaisten etuuksien suhde on käytännössä sekoittunut. Tämä on saattanut johtua siitä, että erityislain 1 d §:ään on otettu viittaus oikeusapulakiin. Tämä viittaus ei kuitenkaan ulotu siihen, millä edellytyksin valtion palveluksessa olevalle on määrättävä oikeudenkäyntiavustaja tai muut oikeusapulakia vastaavat etuudet vaan tämä määräytyy yksinomaan mainitun erityislain säännösten mukaan. Näin ollen valtion palveluksessa olevalle on määrättävä oikeudenkäyntiavustaja hänen taloudellisesta asemastaan riippumatta ja sitä erikseen selvittämättä. Oikeusavun saamiseen tai sen sisältöön ei myöskään vaikuta mahdollisen oikeusturvavakuutuksen olemassaolo. Työryhmä ehdottaa lakiin selventävää säännöstä, jossa viitattaisiin oikeudenkäyntiavustajan kelpoisuusehtojen, oikeudenkäyntiavustajan määräämisen sekä oikeudenkäyntiavustajalle maksettavan palkkion ja korvauksen osalta oikeusapulain sijasta ROL:n säännöksiin.

104. Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry on myös esittänyt, että erityislain 1 a ja 1 c §:n soveltamispiiriin kuuluvissa asioissa oikeudenkäyntiavustaja tulisi määrätä aina, kun asianosaisena oleva henkilö kokee siihen olevan tarvetta. Tämä ehdotus liittyy siihen, että poliisilta on saatettu evätä avustaja pelkästään hänen ammattinsa perusteella, koska on katsottu, että hän kykenee itsekin hoitamaan asian ilman avustajaa. Työryhmä ei pidä mahdollisena sitä, että avustajan määrääminen voisi perustua yksinomaan siihen, minkälaiseksi asianomainen itse kokee sen tarpeen. Oikeuskäytäntö on varsin vakiintunut siinä, milloin avustajaan on katsottava olevan tarvetta. Lähtökohtana voidaan pitää sitä, että milloin 1 a ja 1 c §:n mukaiset edellytykset täyttyvät, on avustajan tarvekin olemassa. Työryhmä pitää nykyistä sääntelyä tältä osin asianmukaisena.

105. Eräistä oikeudenkäynneistä kunnan tai kuntainliiton palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan tai kuntainliiton varoista annettuun lain edellyttämä kustannustenjako- ja takaisinperintäjärjestelmä valtion sekä kuntainliiton ja kuntien kesken pitäisi kokonaan arvioida uudelleen. Lain perusteella julkisyhteisön varoista maksettavien kustannusten ja korvausten kokonaismäärä on ilmeisesti hyvin vähäinen eikä nykyistä kustannusvastuujärjestelmää voida enää pitää tarkoituksenmukaisena. Työryhmä ei ole katsonut tehtäväkseen ryhtyä tällaiseen tarkasteluun eikä ole myöskään katsonut voivansa liittää ehdotukseensa tätä lakia koskevaa muutosehdotusta.

5. Puolustajan sekä oikeusapulain mukaisen oikeudenkäyntiavustajan kelpoisuudesta

106. Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 momentissa olevan pääsäännön mukaan oikeudenkäyntiavustajana saa toimia asianajaja tai muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut, rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään sopiva ja kykenevä henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu. Lainkohdasta ilmenee siis, että avustajana voi olla muukin kuin asianajaja, kunhan hän on suorittanut oikeustieteen kandidaatin tutkinnon ja täyttää muut kelpoisuusehdot.

107. Puolustajan kelpoisuusehdot ovat jossakin määrin tiukemmat. ROL 2 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan puolustajaksi on määrättävä julkinen oikeusavustaja tai asianajaja. Jos sopivaa julkista oikeusavustajaa tai asianajajaa ei ole tiedossa tai siihen on muu erityinen syy, puolustajaksi voidaan lainkohdan mukaan määrätä muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut, joka lain mukaan saa olla toisen asiamiehenä.

108. Pykälän 2 momentissa on lisäksi säädetty, että milloin epäilty on itse ehdottanut puolustajakseen tai oikeudenkäyntiavustajakseen kelpoisuusvaatimukset täyttävän henkilön, tämä on määrättävä, jolleivät erityiset syyt toisin vaadi. Samat kelpoisuusehdot koskevat myös ROL:n 2 luvun säännösten perusteella asianomistajalle määrättävää oikeudenkäyntiavustajaa.

109. Oikeusapulain 8 §:n mukaan rikosasian epäillyn osalta avustajan kelpoisuusehdot ovat asiallisesti samansisältöiset kuin vastaavanlaisessa asiassa puolustajaa ROL 2 luvun 2 §:n mukaan määrättäessä. Lähtökohtana kummankin lain mukaan näissä vakavammissa rikosasioissa on siis, että avustajaksi määrätään julkinen oikeusavustaja tai asianajaja. Muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut voidaan määrätä sellaiseen tehtävään vain, jos siihen on erityisiä syitä, mutta toisaalta asianosaiselle annetaan oikeus itse valita puolustajansa tai avustajansa paitsi jos erityiset syyt muuta vaativat.

110. Oikeusapulain esitöiden perusteella näyttää siltä, että asianosaiselle säädetty oikeus valita itse avustajansa syrjäyttää sen lakiin perustuvan vaatimuksen, että muu kuin julkinen oikeusavustaja tai asianajaja voidaan määrätä kyseiseen tehtävään vain erityisestä syystä, esimerkiksi sen takia että julkisia oikeusavustajia tai asianajajien palveluja ei ole saatavilla. Tämä tarkoittaa sitä, että asianosaisen nimeämä muu lakimies on määrättävä tehtävänsä ar-

vioimatta, onko siihen muuten erityisiä syitä. Näin säännöksiä lienee käytännössä sovellet-
takin. Epäillyn tai vastaajan esittämä muu lakimies, joka täyttää muut kelpoisuusehdot, on
ilman erityisiä syitä määrätty puolustajan tai tehtävään. Käytännössä asianosaiset itse esittä-
vätkin henkilöä, jonka haluavat avustavan itseään.

111. Tätä asianosaisen lähtökohtaista valintaoikeutta perustellaan sillä, että se on eräs oi-
keudenmukaisen oikeudenkäynnin kulmakivistä. Se on rikosasioiden osalta nimenomaisesti
mainittu Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 3 c kohdassa. Vastaavan-
lainen määräys on myös Yhdistyneiden kansakuntien kansalais- ja poliittisia oikeuksia kos-
kevan yleissopimuksen 14 artiklan 3 d kohdassa.

112. Työryhmän mielestä erityisesti vakavimmissa rikosasioissa eli niissä asioissa, joissa
määrätään puolustaja, olisi selkeä tarve tiukentaa nykyisiä kelpoisuusvaatimuksia. Tällai-
seen tehtävään tulisi lähtökohtaisesti määrätä vain julkinen oikeusavustaja tai asianajaja.
Muu lakimies tulisi määrätä - niin kuin nykyisinkin - vain erityisistä syistä, mutta tällaisena
syynä ei voitaisi pitää pelkästään sitä, että asianosainen on tällaista valitsemaansa henkilöä
esittänyt. Asianajajien pätevyöitymis-, koulutus- ja valvontajärjestelmä luo asianmukaiset ta-
keet sille, että puolustajan- tai avustajantehtävä hoidetaan päämiehen edun mukaisesti am-
mattitaitoisesti ja vastuullisesti. Erityisesti vakavimmissa rikosasioissa puutteet tässä suh-
teessa voivat olla yksilön oikeusturvan kannalta kohtalokkaita. Huomattava on myös, että
tällaisia valvottuja asianajopalveluja on maassamme runsaasti saatavilla.

113. Tällaista kelpoisuusrajoitusten lievääkin rajoittamista on arvioitava siltä kannalta, voi-
daanko sitä pitää ihmisoikeussopimusten tai perustuslakimme sallimana. Ihmisoikeussopi-
mukset eivät sinänsä aseta esteitä asianajajamonopolille, mistä nyt ei olisi kyse. Toisaalta on
katsottu, että jos yleistä asianajomonopolia ei ole, puuttumista on arvioitava yleisesti nouda-
tettavien kelpoisuusehtojen kannalta: vähävaraisten oikeutta valita avustajansa ei saa rajoit-
taa enemmän kuin muiden kansalaisten vastaavaa oikeutta. Toisaalta nyt kysymys on julki-
sista varoista kustannettavista oikeusapupalveluista, jotka eivät edes yksinomaan kohdistu
vähävaraisiin, koska esimerkiksi puolustajan tehtävään määrääminen ei ole sellaisenaan si-
doksissa päämiehen varallisuusasemaan - toisin kuin on kyse oikeuspulain mukaisen avus-
tajan tehtävän osalta.

114. Työryhmä esittääkin, että asian jatkovalmistelussa selvitetäisiin, asettavatko ihmisoi-
keusvelvoitteemme ja perustuslakimme estettä työryhmän yksimielisesti kannattamalle puo-
lustajan ja oikeudenkäyntiavustajan kelpoisuusehtojen tiukennukselle ja että selvitystyön
perusteella ryhdyttäisiin tarvittaviin lainsäädäntötoimiin.

6. Eräitä muita muutosehdotuksia

6.1. Eräiden lakiviittausten tarkistaminen

115. Oikeusapulaissa on viittauksia korkolain kohtiin, jotka ovat korkolakiin tehtyjen muu-
tosten vuoksi siirtyneet lakiteknisesti toiseen kohtaan. Nämä oikeusapulaissa olevat viitta-
ukset esitetään tässä yhteydessä ajantasaistettaviksi nykyistä korkolakia vastaaviksi.

6.2. Laki valtion oikeusaputoimistoista

116. Laissa valtion oikeusaputoimistoista säädetään nykyisin, että oikeusaputoimistolla voi
olla sivutoimisto tai sivuvastaanotto ja että oikeusaputoimistojen sekä niiden sivutoimistojen
ja sivuvastaanottojen sijaintikunnista säädetään oikeusministeriön asetuksella. Oikeusapu-
toimistoverkostoa ollaan uudistamassa siten, että henkilöstömäärältään samankokoisia toi-
mistoja yhdistetään hallinnollisesti, minkä vuoksi on tarkoituksenmukaista, että sivutoimis-
to- ja sivuvastaanottokäsitteistä luovutaan.

117. Oikeusapupiiri on määritelty nykyisin hovioikeuspiirirajojen mukaisesti, mikä ei ole
tarkoituksenmukaista, koska oikeusaputoimella ei ole hallinnollista yhteyttä hovioikeuksien
toimintaan. Tämän vuoksi kyseisestä määrittelytavasta on syytä luopua.

118. Tällä hetkellä johtava julkinen oikeusavustaja voi kirjallisesti määrätä toimistohenkilön
ratkaisemaan oikeusapuhakemukset selvissä asioissa, jos oikeusapu myönnetään hakemuk-
sen mukaisesti. Pykälä ei mahdollista toimivallan siirtämistä toimistohenkilökunnalle kiel-
teisten oikeusapupäätösten osalta. Toimistohenkilökunnan ammattitaito riittää myös sellais-
ten oikeusapupäätösten tekemiseen. Tämän vuoksi pykälää esitetään muutettavaksi siten, et-

tä johtava julkinen oikeusavustaja voi jatkossa määrätä toimistohenkilön ratkaisemaan oikeusapuhakemukset kaikissa asioissa. Määräys olisi mahdollista antaa edelleen myös siten rajoitettuna, että toimistohenkilö voisi ratkaista oikeusapuhakemukset vain selvissä asioissa, joissa oikeusapu myönnetään hakemuksen mukaisesti.

7. Työryhmän ehdotusten taloudelliset vaikutukset

Tuottavuutta edistävät toimenpiteet

119. Palkkiojärjestelmään esitetyt muutokset yksinkertaistavat kaikilta osin avustajille maksettavien palkkioiden ja muiden korvausten määräämisperusteita ja vähentävät siten tuomioistuimilta korvausten määräämiseen kuluvaan aikaa. Yksinkertaistetut menettelyt palkkioiden määräämisen ja oikeusavun hakemisen osalta sekä esitetty sähköisen asioinnin käyttöön ottaminen nopeuttavat menettelyä nykyisestä. Voidaan arvioida, että tuomioistuimille koituu ehdotuksesta noin 3-4 henkilötyövuotta vastaava säästö. Myös OPK:lle aiheutuisi sähköisen asioinnin käyttöön ottamisesta merkittäviä säästöjä, joiden suuruuden on arvioitu vastaavan kahta henkilötyövuotta. Oikeusaputoimistoissa hakemusmenettelyn yksinkertaistumisen ja sähköisen asioinnin johdosta aiheutuu noin 8-9 henkilötyövuotta vastaava säästö.

120. Sähköisen asioinnin kustannusvaikutuksia ei vielä pystytä arvioimaan. Arviointi tehdään jo perustetussa oikeusministeriön työryhmässä, jonka työssä myös selvitetään mahdollinen toteutusaikataulu.

Vaikutukset yksityisille avustajille suoritettaviin palkkioihin

121. Hakemusmenettelyn keventäminen säästää myös avustajilta asian hoitamiseen kuluvaan aikaa, mistä aiheutuu säästöjä valtion oikeusapukustannuksiin. Oikeusavun enimmäistuntimäärää koskevilla työryhmän ehdotuksilla oletetaan olevan prosessia tehostavia vaikutuksia.

122. Kiinteäosaisista palkkioperusteista luopuminen aiheuttaisi sen, että lyhytaikaisemmista istuntokäsittelyistä valtiolle aiheutuvat kustannukset vähenisivät, kun palkkio olisi todellisen ajankäytön mukainen. Säännönmukaisen työajan ulkopuolella suoritettua työtä koskevan korotusperusteen poistaminen myös vähentää hieman kustannuksia. Toisaalta kustannuksia

lisävää tuntipalkkion ja matka-ajasta maksettavan palkkion korottamisehdotukset, joissa on otettu huomioon myös inflaation vaikutus.

123. Työryhmän ehdotuksilla on siis erisuuntaisia vaikutuksia yksityisille avustajille suoritettaviin palkkioihin. Näiden valtiontaloudellisten vaikutusten kokonaisarviointi on vaikeaa erityisesti siksi, että tällä hetkellä yksityisille avustajille suoritetuista palkkioista ei ole saatavilla riittävän eriteltyä tietoa, esimerkiksi matka-ajan korvausten kustannuksista valtiolle. Sähköisiä asiointijärjestelmiä kehitettäessä tulisivatkin pyrkiä siihen, että kustannuksista saadaan nykyistä eritellympää tietoa. Työryhmä esittää arvionaan, että sen ehdotusten johdosta valtion kustannukset yksityisille avustajille suoritettavista palkkio- ja kulukorvauksista säilyvät nykyisellä tasolla.

124. Työryhmä katsoo, että oikeusapujärjestelmää ei annetuissa puitteissa voida oikeusturvaa vaarantamatta supistaa siten, että sillä saavutettaisiin merkittäviä säästöjä valtion yksityisille avustajille suoritettaviin korvauksiin. Työryhmä arvioi kuitenkin, että tavoitteena olevat 2 miljoonan euron säästöt oikeusapukustannuksiin voidaan saavuttaa kehittämällä oikeudenkäyntimenettelyä nykyistä kevyemmäksi. Rikosasioiden osalta erityisesti ROL:n muutoksella eräiden rikosasioiden kirjallisen käsittelyn mahdollisuudesta uskotaan saavutettavan jossain määrin säästöä. Oletettavaa on myös, että kehittämällä muutoksenhakua käräjäoikeudesta hovioikeuteen voidaan saavuttaa säästöjä oikeusapukustannuksiin. Myös yksittäisillä kehittämistoimenpiteillä voidaan aikaan saada oikeusavun kustannusten säästöä. Tällainen kehittämistoimenpide on muun muassa valtiokonttorin oikeusministeriölle tekemä ehdotus, että syyttömästi vangituille ja tuomituille valtion varoista vapaudenmenetyksen johdosta maksettava korvaus olisi vaadittava ensisijaisesti valtiokonttorille tehtävän hakemuksen perusteella.

8. Säädosmuutokset

8.1. Oikeusapulaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 5 päivänä huhtikuuta 2002 annetun oikeusapulain (257/2002) 13 §:n 2 momentti, muutetaan 3 §, 5 §:n 2 momentti, 8 §:n 2 ja 3 momentti, 10 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti, 13 §:n 1 momentti, 17 §:n 1 momentti, 18 §:n 1 ja 2 momentti, 20 §:n 2 ja 3 momentti, 21 §:n 2 momentti, 22 §:n 1 momentti sekä 24 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 3 § osittain muutettuna lailla 972/2004

lisätään lakiin uusi 3 a ja 3 b §, seuraavasti:

3 §

Oikeusavun taloudelliset edellytykset.

Oikeusapua annetaan hakemuksesta korvauksetta tai omavastuuosuutta vastaan hakijan taloudellisen aseman perusteella. Hakijan taloudellinen asema arvioidaan tekemällä laskelma hänen kuukausittain käytettävissään olevista varoista (*käyttövara*). Laskelma laaditaan hakijan ja hänen aviopuolionsa tai hänen kanssaan avioliitonomaisissa olosuhteissa elävän kuukausittaisten tulojen, välttämättömien menojen, varallisuuden ja elatusvelvollisuuden perusteella. Jos hakija on epäiltynä tai vastaajana rikosasiassa, oikeusapu määräytyy vain hakijan taloudellisen aseman perusteella.

Oikeusapua annetaan henkilölle, jonka käyttövara ei ylitä valtioneuvoston asetuksella tarkemmin vahvistettavaa määrää. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin huomiioon otettavista tuloista ja menoista sekä varallisuuden ja elatusvelvollisuuden vaikutuksesta käyttövaraa laskettaessa sekä niistä perusteista, joita noudatetaan määrättäessä oikeusapua saaneen omavastuuosuus. Hakija saa oikeusapua käyttövarastaan aiheutuvien rajoitusten estämättä, jos hän osoittaa, ettei kykene vastaamaan asian käsittelyn edellyttämistä kustannuksista sen vuoksi, että elinkustannukset ovat Suomea korkeammat siinä Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, jossa hänellä on koti- tai asuinpaikka.

3 a §

Vähäinen oikeudellinen neuvonta

Hakijan taloudellista asemaa ei tarvitse selvittää silloin kun hakijalle annetaan vähäistä oikeudellista neuvontaa puhelimitse tai muuta sähköistä etäviestintä käyttäen.

Vähäisestä oikeudellisesta neuvonnasta ei peritä omavastuuosuutta.

3 b §

Oikeusturvavakuutuksen vaikutus oikeusapuun

Oikeusapua ei anneta, jos hakijalla on kysymyksessä olevan asian kattava oikeusturvavakuutus. Tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa asiassa tuomioistuin voi kuitenkin myöntää oikeusavun siltä osin kuin kustannukset ylittävät vakuutusyhtiön korvausvelvollisuuden ylärajaksi vakuutussopimuksessa määritellyn enimmäiskorvausmäärän. Edellytyksenä on, että hakija esittää oikeusaputoimiston antaman selvityksen hakijan taloudellisista olosuhteista ja selvityksen asian käsittelyn edellyttämistä välttämättömistä toimenpiteistä sekä että oikeusavun jatkumiseen on erityisiä syitä ottaen huomioon oikeusavun saajan oikeusturvan tarve sekä asian laatu ja laajuus. Tuomioistuimen on tällöin asetettava enimmäistuntimäärä avustajalle korvattaville toimenpiteille. Tämä tuntimäärää ei voi kerrallaan ylittää 30 tuntia, jollei tuomioistuin asian erityisen laajuuden vuoksi toisin määrää. Pyyntö oikeusavun jatkamisesta on tehtävä hyvissä ajoin ennen kuin tuntimäärä on tullut täyteen.

Jos hakija on taloudellisen asemansa perusteella oikeutettu oikeusapuun korvauksetta, oikeusapu voidaan kuitenkin myöntää myös vakuutuksen omavastuuosuuden kattamiseen.

5 §

Oikeusapuun kuuluvat avustajan toimenpiteet

Oikeusapu kattaa avustajan toimenpiteet enintään 80 tunnilta. Asiaa käsittelevä tuomioistuin voi kuitenkin päättää, että oikeusavun antamista jatketaan. Edellytyksenä on, että oikeusavun saaja esittää selvityksen asian käsittelyn edellyttämistä välttämättömistä toimenpiteistä sekä että oikeusavun jatkumiseen on erityisiä syitä ottaen huomioon oikeusavun saajan oikeusturvan tarve sekä asian laatu ja laajuus. Tuomioistuimen on tällöin asetettava enim-

mäistuntimäärä avustajalle korvattaville toimenpiteille. Tämä tuntimäärää ei voi kerrallaan ylittää 30 tuntia, jollei tuomioistuin asian erityisen laajuuden vuoksi toisin määrää. Pyyntö oikeusavun antamisen jatkamisesta on tehtävä hyvissä ajoin ennen kuin tuntimäärä on tullut täyteen.

8 §

Avustaja

Yksityiseksi avustajaksi on määrättävä asianajaja tai muu oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2:n 1 momentin mukaan avustajaksi kelpoinen henkilö. Rikosasiassa epäillyn avustajaksi on määrättävä julkinen oikeusavustaja tai asianajaja taikka erityisestä syystä muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö, jos epäilty on pidätetty tai vangittu, jos häntä epäillään tai hänelle vaaditaan rangaistusta rikoksesta, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta, tai tällaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta siihen taikka jos epäilty on 18 vuotta nuorempi. Erityisenä syynä määrätä avustajaksi muu oikeustieteen tutkinnon suorittanut pidetään sitä, että alueella ei ole vaikeudetta saatavissa asianajajan tai julkisen oikeusavustajan palveluja taikka että avustajalla on erityistä asiantuntemusta kyseisellä alalla taikka että avustaja on avustanut tai avustaa hakijaa muussa asiassa ja hänen määräämistään avustajaksi on pidettävä perusteltuna asioiden yhteenkuuluvuuden tai muun sellaisen syyn takia.

Milloin oikeusavun saaja on itse ehdottanut avustajakseen kelpoisuusvaatimukset täyttävää henkilöä, tämä on määrättävä, jolleivät erityiset syyt toisin vaadi. Jos avustajaksi ehdotetaan muuta oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanutta kuin julkista oikeusavustajaa tai asianajajaa, tämä voidaan määrätä kuitenkin vain, jos siihen on 2 momentissa tarkoitettu erityinen syy.

2 luku

Oikeusapupäätös

10 §

Oikeusavun hakeminen

Oikeusapua haetaan oikeusaputoimistolta. Oikeusapua voidaan hakea asian käsittelyn jokaisessa vaiheessa, kunnes tuomioistuimessa käsiteltävä asia on saanut lainvoiman tai muun asian käsittely on päättynyt. Hakemus voidaan tehdä suullisesti tai kirjallisesti. Hakijan on esitettävä selvitys taloudellisista olosuhteistaan ja asiasta, johon hän hakee oikeusapua. Oikeusaputoimisto voi hyväksyä myös hakijan avustajan hakijan puolesta tekemän hakemuksen. Taloudellisista olosuhteista ja asiasta esitettävästä selvityksestä säädetään tarkemmin oikeusministeriön asetuksella.

11 §

Oikeusavun myöntäminen

Oikeusaputoimisto päättää oikeusavun myöntämisestä, jollei muussa laissa toisin säädetä. Jos julkinen oikeusavustaja on esteellinen pääasiassa, oikeusavun hakija ohjataan tekemään hakemus toiseen oikeusaputoimistoon. Hakijan pyynnöstä päätös voidaan kuitenkin tehdä kyseisessä oikeusaputoimistossa, jolleivät olosuhteet edellytä siirtoa. Vastapuolta avustava julkinen oikeusavustaja ei kuitenkaan saa ratkaista oikeusapuhakemusta. Päätös voidaan toimittaa siihen hakijan ilmoittamaan osoitteeseen, johon hänen oikeudellisen asian hoitamiseksi tarpeelliset ilmoitukset tulee toimittaa (*prosessiosoite*). Hakija katsotaan saaneen tiedoksi päätöksen, jollei muuta näytetä, seitsemäntenä päivänä päätöksen lähettämisestä.

13 §

Oikeusavun alkamisajankohta ja kesto

Oikeusapu voidaan myöntää hakemuspäivästä lukien tai, jos siihen on edellytykset, myös taannehtivasti koskemaan asiassa jo suoritettuja tarpeellisia toimenpiteitä. Jos hakemus on

tehty vasta sen jälkeen kun asia on tuomioistuimessa ratkaistu, oikeusapu ei kuitenkaan koske tämän ratkaisun antamista edeltäneitä toimenpiteitä. Oikeusapu on myöntämisestä lähtien voimassa kaikissa oikeusasteissa, joissa asiaa käsitellään.

3 luku

Korvaukset

17 §

Yksityiselle avustajalle vahvistetaan kohtuullinen palkkio tarpeellisista toimenpiteistä ja ajanhukasta sekä korvaus kuluista. Palkkio ja kulukorvaus suoritetaan valtion varoista 20 §:n mukaisella omavastuuosuudella vähennettynä. Palkkion määräämistä varten avustajan on esitettävä oikeusapupäätös ja yksityiskohtainen selvitys asiassa suorittamistaan toimenpiteistä ja kuluistaan, jollei sellaisen selvityksen esittäminen ole asetuksessa säädettävillä perusteilla tarpeetonta. Jos selvitystä on tarkoitus käsitellä suullisessa käsittelyssä tuomioistuimessa, avustajan on toimitettava selvitys siihen astisista toimenpiteistä ja kuluista hyvissä ajoin ja viimeistään ennen istuntopäivää edeltävänä arkipäivänä tuomioistuimelle ja tarvittaessa myös vastapuolelle. Virallisen syyttäjän on rikosasioissa lausuttava esitetystä palkkio- ja kuluvaatimuksesta, jos siihen vaatimuksen määrään nähden tai muuten on aihetta. Jos avustajaksi on määrätty henkilö, joka ei yleisesti hoida asianajotehtäviä kyseisessä tuomioistuimessa, korvataan matkustamisesta syntyvät lisäkulut ja ajanhukka ainoastaan, jos tällaisen avustajan käyttäminen on perusteltua. Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin avustajalle maksettavien palkkioiden ja korvausten perusteista. Asetuksella voidaan myös säätää siitä, millä tavoin oikeusapupäätös ja selvitys suoritetuista kuluista esitetään tuomioistuimelle.

18 §

Palkkioiden ja korvausten määrääminen

Tuomioistuimessa käsiteltävässä asiassa pääasian käsittelevä tuomioistuin määrää yksityiselle avustajalle, todistajalle ja, jollei oikeusavun saajalla jo muuten ole lain mukaan oikeutta maksuttomaan tulkkaukseen, tulkille valtion varoista maksettavan palkkion ja korvauksen

sekä oikeusapua saaneelle maksettavat korvaukset. Palkkio- ja korvauspäätös annetaan pääasiassa annettavasta ratkaisusta erillisenä päätöksenä. Päätös voidaan antaa oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukaisella päätöslomakkeella.

Avustajalle tulevan palkkion ja korvauksen tuomioistuin määrää avustajan tehtävän päättyessä tuomioistuimessa. Jos oikeusapua on haettu ennen asian ratkaisemista tuomioistuimessa, mutta oikeusaputoimisto päättää oikeusavun myöntämisestä vasta sen jälkeen ja pääasiaan on haettu muutosta taikka jos muutoksenhakutuomioistuin hyväksyy ratkaisupyynnöstä tehdyn valituksen eikä pääasia ole enää alemmassa tuomioistuimessa vireillä, muutoksenhakutuomioistuin määrää avustajan palkkion ja korvauksen myös alemmassa oikeusasteessa suoritetuista toimenpiteistä. Jos tehtävä jatkuu pitkähkön ajan, voidaan palkkio ja korvaus määrätä puolivuositain tai erityisestä syystä lyhyemmältäkin ajalta. Avustajalle voidaan määrätä suoritettavaksi ennakkoa tehtävän hoitamisesta hänelle aiheutuvista huomattavista kuluista, jos siihen on erityinen syy.

20 §

Ostavastuuosuuden määrääminen

Kun yksityinen oikeusavustaja on antanut oikeusapua osakorvausta vastaan tuomioistuimen käsittelemässä asiassa, 18 §:n 2 momentissa mainittu tuomioistuin, varattuaan oikeusapua saaneelle tilaisuuden lausua laskun oikeellisuudesta, velvoittaa oikeusavun saajan suorittamaan avustajalleen oikeusavun omavastuuosuuden samalla kun se määrää valtion varoista avustajalle maksettavan palkkion. Tällaista tilaisuutta ei tarvitse kuitenkaan varata, mikäli oikeusavun saaja on hyväksynyt laskun. Muussa kuin tuomioistuimen käsittelemässä asiassa oikeusaputoimisto määrää omavastuuosuuden suuruuden.

Yksityiselle avustajalle maksettavaksi tuomitulle omavastuuosuudelle on vaadittaessa määrättävä vuotuista viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan siitä lähtien, kun kuukausi on kulunut tuomitsemispäivästä.

21 §

Korvauksen periminen ulosottoteitse ja viivästyskorko

Jos valtiolle tulevaa omavastuuosuutta tai oikeusapumaksua ei ole suoritettu eräpäivänä, viivästyneelle määrälle saadaan periä vuotuisena viivästyskorkona [korkolain 4 §:n 1 momentin](#) mukainen viivästyskorko kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona maksuvelvollisuutta koskeva tuomioistuimen päätös on ollut asianosaisen saatavissa tai jona maksuvelvolliselle on lähetetty lasku.

22 §

Oikeusavun saajan vastapuolen korvausvelvollisuus

Jos oikeusavun saajan vastapuoli olisi oikeudenkäymiskaaren 21 luvun, oikeudenkäynnistä rikosasiassa annetun lain 9 luvun tai hallintolainkäyttölain 13 luvun nojalla velvollinen korvaamaan oikeusavun saajan oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osittain, hänet on velvoitettava korvaamaan vastaavasti valtiolle sen varoista tämän lain nojalla asiassa maksettavaksi määrättyt kustannukset ja julkisen oikeusavustajan arvioitu palkkio [korkolain 4 §:n 1 momentin](#) mukaisine viivästyskorkeineen kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona maksuvelvollisuutta koskeva tuomioistuimen päätös on ollut asianosaisen saatavissa.

24§

Oikeusaputoimiston päätöksen saattaminen tuomioistuimen tutkittavaksi

Oikeusaputoimiston tämän lain nojalla tekemä päätös voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi (*ratkaisupyyntö*). Ratkaisupyyntö on tehtävä 30 päivän kuluessa oikeusaputoimiston päätöksen tiedoksi saamisesta, kuitenkin ennen kuin pääasian ratkaisu tulee lainvoimaiseksi. Ratkaisupyyntö on toimitettava päätöksen tehneelle oikeusaputoimistolle. Se on tehtävä kirjallisesti, ja siinä on ilmoitettava se oikeusaputoimiston päätös, jota ratkaisupyyntö koskee, sekä miltä osin ja millä perusteella hakija on päätökseen tyytymätön.

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2008. Lain 3 ja 3 b §:ää ei sovelleta, jos oikeusapu on myönnetty ennen lain voimaantuloa. Lain 13 §:ää ei sovelleta, jos hakemus on tehty ennen lain voimaantuloa.

8.2. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 2 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentti, 4 §:n 1 momentti ja 10 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun 2 §:n 2 momentti ja 4 §:n 1 momentti 6 päivänä helmikuuta 1998 annetussa laissa (107/1998) ja 2 luvun 2 §:n 1 momentti ja 10 §:n 1 momentti 5 päivänä helmikuuta 2002 annetussa laissa (260/2002), seuraavasti:

2 luku

Asianosaisen avustamisesta

2 §

Puolustajaksi ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustajaksi on 1 ja 1 a §:n nojalla määrättävä julkinen oikeusavustaja tai asianajaja. Jos sopivaa julkista oikeusavustajaa tai asianajajaa ei ole tiedossa tai siihen on muu erityinen syy, puolustajaksi tai oikeudenkäyntiavustajaksi voidaan määrätä muu oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanut henkilö, joka lain mukaan saa olla asiamiehenä. Erityisenä syynä määrätä puolustajaksi tai asianomistajan oikeudenkäyntiavustajaksi muu oikeustieteen tutkinnon suorittanut pidetään sitä, että alueella ei ole vaikeudetta saatavissa asianajajan tai julkisen oikeusavustajan palveluja taikka että avustajalla on erityistä asiantuntemusta kyseisellä alalla taikka että avustaja on avustanut tai avustaa hakijaa muussa asiassa ja hänen määräämistään avustajaksi on pidettävä perusteltuina asioiden yhteenkuuluvuuden tai muun sellaisen syyn takia. Puolustajaksi tai oikeudenkäyntiavustajaksi määrättävälle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi tehtävään määräämisestä.

Milloin epäilty tai asianomistaja on itse ehdottanut puolustajakseen tai oikeudenkäyntiavustajakseen kelpoisuusvaatimukset täyttävän henkilön, tämä on määrättävä, jolleivät erityiset syyt toisin vaadi. Jos puolustajaksi ehdotetaan muuta oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittanutta henkilöä kuin julkista oikeusavustajaa tai asianajajaa, tämä voidaan kuitenkin määrätä vain, jos siihen on 2 momentissa tarkoitettu erityinen syy.

4 §

Jos 1 §:n mukaiset edellytykset puolustajan määräämiselle lakkaavat, puolustajan määräys raukeaa, jollei tuomioistuimien vastaajan oikeusturvan vuoksi erityisestä syystä toisin päättä. Puolustajan, asianomistajan oikeudenkäyntiavustajan ja tukihenkilön määräyksen peruuttamisesta on soveltuvien osin voimassa, mitä oikeusapulaissa säädetään avustajasta.

10 §

Tämän luvun mukaan määrätyle puolustajalle, asianomistajan oikeudenkäyntiavustajalle ja tukihenkilölle sekä puolustajan saaneen vastaajan ja oikeudenkäyntiavustajan saaneen asianomistajan nimeämälle todistajalle maksetaan valtion varoista palkkio ja korvaus noudattaen soveltuvien osin, mitä oikeusapulain 17 §:ssä ja 18 §:ssä säädetään avustajan ja todistajan palkkioista ja korvauksista. Muut tällaisen vastaajan tai asianomistajan esittämästä todistelusta aiheutuneet kulut suoritetaan valtion varoista, jos todistelu on ollut asian selvittämiseksi tarpeen. Vastaaja ja asianomistaja ovat myös vapautettuja suorittamasta käsittelymaksua eikä heiltä myöskään peritä vastaavia maksuja muissa viranomaisissa niiden suorittamista toimenpiteistä ja antamista toimituskirjoista, jotka ovat tarpeen asian hoitamiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

8.3. Laki valtion oikeusaputoimistoista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan valtion oikeusaputoimistoista 5 päivänä huhtikuuta 2002 annetun lain (258/2002) 1 , 2 ja 4 § sekä 12 §:n 2 momentti seuraavasti:

1 §

Oikeusavun antamista varten valtio ylläpitää oikeusaputoimistoja. Oikeusaputoimistot suorittavat niille oikeusapulaissa (257/2002) ja muualla laissa tai asetuksessa säädettyt tehtävät.

2 §

Oikeusaputoimistolla voi olla kaksi tai useampia toimipaikkoja, joiden sijainnista säädetään oikeusministeriön asetuksella. Ennen muutosten tekemistä kuullaan kuntia, joita ratkaisu koskee. Oikeusministeriön asetuksella säädetään myös oikeusaputoimistojen sijoittumisesta oikeusapupiireihin.

4 §

Jokaisessa oikeusapupiirissä on oikeusaputoimenjohtaja. Oikeusaputoimen johtajan tehtävänä on vastata oikeusapupalveluiden tasapuolisesta tarjonnasta oikeusapupiirin alueella. Oikeusaputoimen johtaja toimii samalla yhden oikeusaputoimiston johtavana julkisena oikeusavustajana. Oikeusaputoimen johtajan hoitaessa yksittäistä toimeksiantoa häneen sovelletaan, mitä julkisesta oikeusavustajasta säädetään.

12 §

Johtava julkinen oikeusavustaja voi kirjallisesti määrätä toimistohenkilön ratkaisemaan oikeusapuhakemukset.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

8.4. Laki eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta valtion varoista 29 päivänä maaliskuuta 1974 annetun lain (269/1974) annetun lain 1 c ja 1 d §, sellaisina kuin niistä on 1 c § laissa 270/1987 ja 1 d § laissa 265/2002, sekä

lisätään 1 a §:ään uusi 3 momentti, seuraavasti:

1 a §

Oikeudenkäyntiavustajasta, hänen määräämisestään sekä oikeudenkäyntiavustajalle maksettavasta palkkiosta ja korvauksesta on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvussa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

8.5. Valtioneuvoston asetus oikeusavusta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty oikeusministeriön esittelystä,

muutetaan oikeusavusta 23 päivänä toukokuuta 2002 annetun valtioneuvoston päätöksen (388/2002) 2 §:n 1 momentti, 4 §:n 1 momentti sekä 20 §, sekä

lisätään asetukseen uusi 8 §:n 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

2 §

Hakijan käyttövara lasketaan, ellei oikeusapulain 3 §:ssä toisin säädetä, vähentämällä hakijan ja hänen aviopuolionsa tai hänen kanssaan avioliitonomaisissa olosuhteissa tai rekisteröidyssä parisuhteessa asuvan (puolisot) kuukausittaisista tuloista ennakonpidätyksen tai ennakonkannon mukainen vero ja siihen liittyvät työntekijän lakisääteiset maksut. Tuloista vähennetään myös välttämättömät menot siltä osin kun niiden yhteismäärä ylittää 250 euroa kuukaudessa. Välttämättömiksi menoiksi katsotaan kohtuulliset asumismenot, päivähoitomaksut, elatusapumaksut, ulosottosuoritukset sekä velkajärjestelyn maksuohjelman mukaiset suoritukset.

4 §

Jos hakija on epäiltynä tai vastaajana rikosasiassa tai puoliset ovat toistensa vastapuolina tai asuvat pysyvästi välien rikkoutumisen vuoksi erillään, oikeusapu määräytyy vain hakijan taloudellisen aseman perusteella yksinäiselle henkilölle säädettyjen määrien mukaan. Tällöin käyttövaraa laskettaessa 2 §:n mukaisista menoista hyväksytään ne menot, jotka hakija tosiasiallisesti maksaa, ja huollettavina otetaan huomioon ne henkilöt, joiden katsotaan olevan hakijan elatuksen varassa.

8 §

- - - - -

Hakijan ei tarvitse esittää 1 momentin mukaista selvitystä, mikäli yksinäisen henkilön tulot ovat enintään 650 euroa tai puolisoilla enintään 550 euroa henkilöä kohden kuukaudessa, ellei oikeusaputoimisto sitä erikseen pyydä. Oikeusaputoimisto tarkistaa ensisijaisesti tällaisen hakijan tulot viimeksi vahvistetusta verotuksesta.

- - - - -

20 §

Oikeusapumaksu on 35 euroa. Oikeusapumaksua ei kuitenkaan peritä, jos hakija on 5 §:n mukaan oikeutettu oikeusapuun ilman perusomavastuuta.

- - - - -

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

8.6. Valtioneuvoston asetus oikeusavun palkkioperusteista

1 §

Soveltamisala

Tämän asetuksen mukaan määrätään palkkio ja kulukorvaus:

- 1) yksityiselle avustajalle, joka on määrätty oikeusavusta annetun lain ([257/2002](#)) nojalla;
- 2) puolustajalle ja asianomistajan oikeudenkäyntiavustajalle, joka on määrätty oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 1 ja 1 a §:n ([689/1997](#)) tai rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin maiden välillä annetun lain 20 §:n ([1286/2003](#)) nojalla;
- 3) julkiselle asiamiehelle, joka on määrätty pakkokeinolain 5 a luvun 6 a §:n ([646/2003](#)) nojalla sekä

Tätä asetusta sovelletaan myös julkisen oikeusavustajan antaessa oikeusapua.

2 §

Tehtävään käytetty aika yleisenä palkkioperusteena

Palkkio avustajalle maksetaan tehtävään käytetyn ajan perusteella, jollei jäljempänä toisin säädetä. Palkkiota määrättäessä pienin ajankäytön yksikkö on puoli tuntia. Jollei muuta säädetä, tehtävään käytetty aika pyöristetään lähimpään puoleen tuntiin.

2a§

Arvonlisävero

Tässä asetuksessa säädetty palkkiot eivät sisällä arvonlisäveroa.

3 §

Palkkion oikeuttavat toimenpiteet

Palkkio maksetaan asiaan valmistautumisesta sekä asian käsittelystä esitutkintaviranomaisessa ja suullisesta käsittelystä tuomioistuimessa. Palkkiota maksetaan myös matkustamisesta oikeudenkäyntiin tai esitutkintaviranomaisen luo sekä muusta avustamisen kannalta välttämättömästä matkustamisesta johtuvasta ajanhukasta.

4 §

Valmistautuminen

Valmistautumisesta palkkio maksetaan sen ajankäytön perusteella, jota voidaan pitää asian laatuun ja laajuuteen sekä suoritettuihin toimenpiteisiin nähden hyväksyttävänä. Laadultaan ja laajuudeltaan tavanomaisessa rikosasiassa palkkiota valmistautumisesta ei kuitenkaan ilman erityisiä syitä makseta viittä tuntia pidemmältä ajalta.

5 §

Vähimmäispalkkio istutuskäsittelystä ja esitutkinnassa avustamisesta

Istutuskäsittelystä ja esitutkinnassa avustamisesta palkkio maksetaan aina vähintään yhdeltä tunnilta.

6 §

Matkustaminen oikeudenkäyntiin

Palkkio matka-ajalta määräytyy yhteenlasketun matka-ajan perusteella. Palkkiota maksetaan kuitenkin vain siltä osin kuin yhteenlaskettu matka-aika ylittää yhden tunnin. Matka-ajasta ei suoriteta palkkiota, mikäli yhdensuuntaisen matkan pituus on alle 20 kilometriä.

Jos avustajaksi määrätty henkilö ei yleisesti hoida asianajotehtäviä kyseisessä tuomioistuimessa ja tuomioistuin katsoo oikeusapulain 17 §:n 1 momentin perusteella on katsonut, ettei tällaisen avustajan käyttäminen ole perusteltua, maksetaan tällaiselle avustajalle matka-ajalta enintään se määrä, joka kyseisessä tuomioistuimessa asianajotehtäviä hoitavalle enintään voitaisiin maksaa.

7 §

Muu matkustaminen

Palkkio muusta matkustamisesta määräytyy soveltuvien osien 6 §:n mukaisesti, kuitenkin ilman omavastuusuutta. Palkkio määrätään yhteenlasketusta matkasta tai matka-ajasta. Palkkiota matka-ajalta ei yhdessä asiassa makseta ilman erityistä syytä enempää kuin kahdeksalta tunnilta.

8 §

Tuntipalkkion suuruus

Tuntipalkkion suuruus on 100 euroa.

9 §

Asiakohtainen vähimmäispalkkio

Käräjäoikeudessa suullisesti käsiteltävässä rikosasiassa palkkio avustamisesta vahvistetaan aina vähintään 400 euron ja, jos istutokäsittely on kestänyt enemmän kuin kolme tuntia, vähintään 600 euron suuruiseksi.

Käräjäoikeudessa suullisesti käsiteltävässä riita- ja hakemusasiassa palkkio avustamisesta vahvistetaan aina vähintään 500 euron suuruiseksi ja, jos istutokäsittely on kestänyt enemmän kuin kolme tuntia, vähintään 700 euron suuruiseksi.

Jos muutoksenhakutuomioistuimessa pidetään suullinen käsittely, vahvistetaan palkkio avustamisesta aina vähintään 400 euron ja, jos pääkäsittely on kestänyt enemmän kuin kolme tuntia, 600 euron suuruiseksi.

Vähimmäispalkkio ei sisällä korvausta matka-ajasta.

Palkkio voidaan tämän pykälän mukaisesti vahvistaa ilman selvitystä suoritetuista toimenpiteistä.

10 §

Palkkion korottaminen

Avustajan palkkiota korotetaan enintään 20 prosenttia, jos:

- 1) tehtävä joudutaan avustajasta riippumattomista syistä suorittamaan vieraalla kielellä, poikkeuksellisissa olosuhteissa tai erityisen kiireellisenä;
- 2) tehtävä on poikkeuksellisen vaikea ja sen hoitaminen edellyttää erityistä asiantuntemusta, kokemusta ja ammattitaitoa; tai

3) avustajalla on tavallista tuntuvasti suurempi vastuu sen vuoksi, että kysymyksessä on huomattava taloudellinen etuus, tai asialla muutoin on erityinen merkitys päämiehelle tai Lauantaina, sunnuntaina tai pyhäpäivinä pidettävistä pakkokeinokäsittelyistä sekä esitutkintaan kuuluvista muista tarpeellisista avustajantehtävistä palkkio suoritetaan 50 prosentilla korotettuna.

11 §

Palkkio alentaminen

Avustajan palkkiota alennetaan normaalipalkkiota alhaisempana, jos:

- 1) avustaja ei ole suorittanut oikeustieteen kandidaatin tai sitä vastaavaa tutkintoa, hän ei harjoita asianajotoimintaa ammattimaisesti tai hänellä ei muutoin ole asianajotoiminnasta aiheutuvia yleiskuluja;
- 2) avustajan hoidettavana on useita samanlaisia, toisiinsa liittyviä asioita, joissa oikeudenkäyntiaineisto on suureksi osaksi yhteinen
- 3) jos avustaja ei ole tehtävässään noudattanut hyvää asianajotapaa tai osoittanut riittävää ammattitaitoa tai huolellisuutta ja hän on sillä tai muulla tavoin tarpeettomasti pitkittänyt oikeudenkäyntiä taikka asian hoitamisessa on muutoin havaittavissa avustajasta johtuvia laiminlyöntejä tai puutteita.

Palkkion alentaminen voidaan tehdä myös vähimmäispalkkiosta.

12 §

Kaksi tai useampia päämiehiä

Jos avustajalla on samassa oikeudenkäynnissä kaksi tai useampia päämiehiä kunkin päämiehen osuus yhteisistä toimenpiteistä määräytyy pääluvun mukaan.

Mitä 1 momentissa säädetään avustajan palkkiosta, koskee myös kulujen korvausta.

13 §

Kulujen korvaaminen

Korvaus asianajotoiminnan yleiskuluista sisältyy palkkioihin. Yleiskuluiksi katsotaan muun muassa toimistohenkilökunnan palkat, toimiston vuokra- ja hoitokulut, vakuutusmaksut, ku-

lut toimiston koneista ja muut kiinteät kuluerät. Myös tavanomaisten posti-, puhelin- ja kopiointikulujen katsotaan kuuluvan toimiston yleiskuluihin.

Korvattavia kuluja ovat matkakulut, tavanomaista suuremmat posti-, puhelin- ja kopiointikulut sekä muut suoranaiset kulut. Korvausta matkakuluista maksetaan kuitenkin vain, jos avustajalle maksetaan tämän asetuksen mukaan palkkiota matka-ajalta.

Matka- ja majoituskulujen korvaamisessa sovelletaan valtion virkamiesten matkustussääntöä. Päivärahaa ei kuitenkaan makseta. Avustajalla on oikeus laskuttaa oman auton käytöstä, jos tämä matkustustapa on edullisempi kuin yleisiä kulkuneuvoja käyttäen suoritettu matka. Jos avustaja on saman matkan aikana hoitanut useita asioita, matkakustannukset on jaettava.

14 §

Laskuyhdistelmä

Korvauksen saajan on laskuerittelyn lisäksi annettava oikeusministeriön vahvistaman kaavan mukainen laskuyhdistelmä, johon merkitään:

- 1) valmistautumiseen käytetty aika
- 2) matka-aika
- 3) palkkion 10 §:n mukainen korotusvaatimus ja 11 §:n 1 ja 2 kohdan mukainen alennusperuste
- 4) omavastuuosuuden määrä,
- 5) vaaditut kulukorvaukset,
- 6) suoritettavan arvonlisäveron euromäärä ja erittely arvonlisäverottomista eristä; sekä
- 7) asian diaarinumero, avustettavan ja avustajan nimi sekä elinkeinonharjoittajan nimi ja y-tunnus, osoite ja pankkiyhteys tai vaihtoehtoisesti avustajan henkilötunnus, osoite, verotuskunta ja pankkiyhteys, jos palkkio suoritetaan avustajalle henkilökohtaisesti.
- 8) ilmoitus siitä, onko oikeusavun saaja, joka on osittain korvausvelvollinen, hyväksynyt avustajan laskun tai onko häntä siitä kuultu.

Tuomioistuin merkitsee istuntokäsittelyyn kuluvan ajan, omavastuuosuus prosentin sekä mahdollisen lisäomavastuuosuuden euromäärän.

Jos avustajalla on samassa oikeudenkäynnissä useampia päämiehiä laaditaan kustakin erillinen lasku ja laskuyhdistelmä.

15 §

Arvonlisäveron vahvistaminen

Palkkiota vahvistettaessa on eriteltävä arvonlisävero. Suoritettu ennakko on otettava vähennyksenä huomioon.

16 §

Oikeusturvavakuutuksen omavastuuosuus

Kun oikeusapu on myönnetty oikeusturvavakuutuksen omavastuuosuuteen, valtion varoista suoritettavan avustajan palkkion ja kulukorvausten määrä arvioidaan yleisten oikeudenkäyntikulusäännösten perusteella.

17 §

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Tätä asetusta ei sovelleta, jos avustajan tehtävät on pääasiallisesti suoritettu ennen asetuksen voimaantuloa taikka jos asiassa pidetään suullinen käsittely kolmen kuukauden kuluessa tämän asetuksen voimaantulosta ja avustaja vaatii, että palkkio määräytyy aikaisempien säännösten mukaisesti.

Oikeusaputyöryhmälle

TYÖRYHMÄN JÄSENTEN ERIÄVÄ MIELIPIDE

Asianajaja Riitta Leppiniemi

Asianajaja Tuija Turpeinen

1. Yleistä

Suomen Asianajajaliiton edustajina työryhmään nimetyt asianajaja Riitta Leppiniemi ja asianajaja Tuija Turpeinen jättävät työryhmälle eriävän mielipiteen, joka kohdistuu palkkioasetuksen nojalla matka-ajasta maksettavan korvauksen määräytymiseen.

2. Perustelut

Työryhmä esittää palkkioasetuksen 6 § 1 momentissa, että oikeudenkäyntiin matkustamisesta maksettava palkkio määräytyy yhteenlasketun matka-ajan perusteella. Palkkiota maksetaan kuitenkin vain siltä osin kuin yhteenlaskettu matka-aika ylittää yhden tunnin. Matka-ajasta ei suoriteta palkkiota, mikäli yhdensuuntaisen matkan pituus on alle 20 kilometriä.

Leppiniemi ja Turpeinen vastustavat avustajan matka-ajalle määrättävää omavastuuta. Matka-ajan osalta omavastuu on poistettava. Tähän on useita syitä.

Esityksen perusteluosassa työryhmä toteaa, että nykyisen tilanteen selkeyttämiseksi ehdotetaan, että matka-ajan korvaamisessa luovutaan tuomioistuinpaikkakunta – käsitteestä. Tämän säännöksen selkeyttämistavoite onkin kannatettava.

Sen sijaan perusteluosassa esitetty väite siitä, että nykytilannetta vastaavaan omavastuuosuuteen lyhyissä matkoissa päästäisiin siten, että matka-ajalta palkkiota maksetaan vasta, kun yhteenlaskettu matka-aika ylittää yhden tunnin, ja yhdensuuntaisen matkan pituus tuomioistuimeen on vähintään 20 km, ei pidä paikkaansa.

Nykytilanteessa avustajalle ei makseta palkkiota matka-ajalta ns. omalle tuomioistuinpaikkakunnalle. Käytännössä tämän säännöksen soveltaminen on pääkaupunkiseudun ulkopuolella tarkoittanut sitä, että avustajalle ei ole suoritettu korvausta matka-ajalta, kun hän on hoitanut asiaa tuomioistuimessa, joka sijaitsee avustajan toimiston kanssa samalla paikkakunnalla tai sen välittömässä läheisyydessä.

Sen sijaan korvaus matka-ajalta on KKO:2004:61 nojalla suoritettu, jos avustajan toimisto on sijainnut harvaanasutulla alueella käräjäoikeuden tuomiopiirissä, mutta eri paikkakunnalla kuin tuomioistuimen istuntopaikka. Samoin korvaus matka-ajalta on suoritettu, jos avustaja on matkustanut käräjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvalla tuomioistuimen istuntopaikalle, joka sijaitsee muualla kuin varsinaisen käräjäoikeuden ja avustajan toimiston sijaintipaikkakunnalla.

Em. tapauksessa KKO:2004:61 korkein oikeus on pitänyt yhdenvertaisuussyistä tärkeänä, että asianajopalveluja on saatavilla mahdollisimman laajasti maan eri osissa ja myös niillä paikkakunnilla, jotka tuomiopiirien laajuuden vuoksi sijaitsevat kaukana istuntopaikoista. Tämän yhdenvertaisuusperiaatteen turvaaminen on tärkeää.

Nyt ehdotettu yhden tunnin omavastuu-aika merkitsisi sitä, että harvaanasutulla alueella asianajotoimintaa harjoittaville avustajille ei maksettaisi enää missään tilanteessa ensimmäiseltä matkatunnilta korvausta lainkaan. Ehdotus ei vastaa tältä osin

lainkaan nykytilannetta, sillä tällä hetkellä avustajan matka-aika korvataan kokonaan em. tilanteissa, joissa avustajalle väistämättä aiheutuu asian hoitamisesta matka-aikaa.

Käytännössä ehdotus tässä muodossaan johtaa siihen, että asianajotoimiston sijoittaminen harvaanasutulle alueelle varsinaisen tuomioistuinpaikkakunnan ulkopuolelle ei ole enää järkevää eikä kannattavaa. Asianajotoiminta keskittyy entisestään vain varsinaisille tuomioistuinpaikkakunnille, mikä ei ole kansalaisten yhdenvertaisuuden kannalta hyväksyttävä suuntaus. Vastaavasti avustajan saaminen hoitamaan asiaa varsinaisen tuomioistuinpaikkakunnan ulkopuolella sijaitseville tuomioistuinten istuntopaikoille vaikeutuu, jos avustajan on aina matkustettava ensimmäinen matkatunti omalla kustannuksellaan.

Asianajajan laskutus perustuu tuntiveloitukseen. Matka- ja odotusaika on pois muusta työajasta eikä matka-aika ole hyödynnettävissä mihinkään muuhun laskutettavaan työhön.

Esitetyllä viedään pohjaa pois valtakunnallisesti kattavalta yksityiseltä asianajotoiminnalta. Tämä ongelma tulee laajenemaan vielä nykyisestään, jos ja kun käräjäoikeuksien lukumäärää tullaan todennäköisesti lähivuosina merkittävästi vähentämään ja toiminta keskittämään entistä harvemmille paikkakunnille.

Työsuhteessa olevat asianajajat kuuluvat työaikalain piiriin. On täysin mahdotonta ajatella, että työnantaja voisi teettää työntekijällään sellaista työtä, josta ei maksettaisi palkkaa. Toisaalta, miten yrittäjä voisi teettää työntekijällään sellaista työtä, josta hän itse joutuu maksamaan palkan, mutta toimistolle ei makseta palkkiota.

Mikäli omavastuu määrätään, sellaisilla henkilöillä, joiden kotipaikkakunnalla on käräjäoikeuden istuntopaikka, mutta ei asianajajatoimistoja, tulee jatkossa olemaan todellisia vaikeuksia löytää avustajaa. Tämä ei ole oikeusturvan saatavuuden kannalta toivottavaa. Ongelma on sama myös jos esim. helsinkiläisellä henkilöllä on

juttu toisella paikkakunnalla. Kun oikeusapuasioista maksetaan ylipäänsä palkkiona vain noin puolet asianajajan normaaliveloituksesta, ei avustajalle ole enää taloudellisesti järkevää lähteä hoitamaan asioita toimiston sijaintipaikan ulkopuolelle, jos hänen tulee vielä päivittäin matkustaa omalla kustannuksellaan. Matka-ajat pääkaupunkiseudulla saattavat olla jo 20 kilometrin yhdensuuntaisella matkalla huomattavat.

Matka-ajasta tulee maksaa palkkio. Palkkiota ei tarvitse maksaa siitä matka-ajasta, joka kuluu asianajajan toimistolta oman kotipaikkakunnan käräjäoikeuteen. Kaikkiin muihin käsittelypaikkoihin palkkio tulee maksaa koko matka-ajalta.

Riitta Leppiniemi
asianajaja, Espoo

Tuija Turpeinen
asianajaja, Joensuu

YKSITYISILLE OIKEUSAVUSTAJILLE MAKSETTAVIEN KORVAUSTEN KUSTANNUSJAKAUMA ASIARYHMITÄIN VUONNA 2006

9.3.2007

KÄRÄJÄOIKEUDET

Eurorajat/Asiaryhmä		<183		183-599		600-872		873-1054		1055-1236
	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	€
Esitutkinta (E1,E5,Y)	2	155	6	1 900	2	1 566	0	0	0	0
Pakkokeinoasia (PK,P)	1 035	109 324	659	233 936	109	78 247	26	25 107	14	15 847
Rikosasia, lähest.k.(R,RA,RD)	495	58 094	7 266	3 875 560	4 633	3 391 473	1 690	1 645 136	935	1 077 261
Sotilasoikeudenk.asia (SO,RS)	0	0	10	5 009	6	4 678	3	2 902	2	2 251
Muuntorangaistus (MR)	0	0	0	0	1	850	0	0	0	0
Laaja haastehakemus (L,A)	39	6 618	323	137 608	301	229 075	95	90 665	104	119 525
Velkomusasia (S,E3,E4)	11	1 232	124	51 331	69	52 753	26	25 163	14	15 657
Muu suppea haastehakemus (SM)	0	0	5	2 179	3	2 133	0	0	1	1 091
Turvaamistoimenpide (T)	0	0	5	1 726	3	1 980	0	0	0	0
Avioeroasia (HP)	4	516	55	23 899	44	32 191	13	12 691	7	7 946
Hakemusasia (H)	75	1 485	495	209 767	369	280 781	146	140 307	125	142 397
Yksityishlön velkajärj.(HJ)	7	94	119	51 169	67	48 755	30	29 171	23	25 547
Ulosottoasia (U)	2	202	30	12 360	16	11 564	3	2 945	5	5 590
YHTEENSÄ	1 670	177 720	9 097	4 606 445	5 623	4 136 044	2 032	1 974 087	1 230	1 413 111
Eurorajat/Asiaryhmä		1237-1418		1419-1600		1601-1782		1783-1964		1965-3164
	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	€
Esitutkinta (E1,E5,Y)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pakkokeinoasia (PK,P)	14	18 768	9	13 371	10	17 072	6	11 061	19	46 235
Rikosasia, lähest.k.(R,RA,RD)	654	879 689	469	713 635	358	614 131	230	433 574	723	1 790 354
Sotilasoikeudenk.asia (SO,RS)	5	6 578	1	1 471	0	0	0	0	2	4 204
Muuntorangaistus (MR)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Laaja haastehakemus (L,A)	83	110 116	50	75 233	33	55 499	39	74 932	137	333 570
Velkomusasia (S,E3,E4)	7	9 396	3	4 601	4	6 713	0	0	4	10 132
Muu suppea haastehakemus (SM)	1	1 258	0	0	0	0	0	0	0	0
Turvaamistoimenpide (T)	1	1 311	0	0	0	0	0	0	1	2 995
Avioeroasia (HP)	13	18 517	8	12 020	5	8 330	7	13 159	16	38 075
Hakemusasia (H)	94	124 701	53	79 589	56	94 265	32	59 502	88	213 481
Yksityishlön velkajärj.(HJ)	7	9 035	6	9 175	7	11 777	3	5 517	4	9 345
Ulosottoasia (U)	3	3 794	2	3 101	1	1 624	1	1 820	2	5 353
YHTEENSÄ	882	1 183 162	601	912 195	474	809 412	318	599 565	996	2 453 745

KÄRÄJÄOIKEUDET

Eurorajat/Asiaryhmä		3165-5165		5166-9167		9168-13169		13170-18171	18172-25000	
	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	
Esitutkinta (E1,E5,Y)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Pakkokeinoasia (PK,P)	4	15 274	0	0	1	10 715	0	0	0	
Rikosasia, lähest.k.(R,RA,RD)	365	1 454 931	171	1 183 667	50	535 151	16	236 570	13	277 113
Sotilasoikeudenk.asia (SO,RS)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Muuntorangaistus (MR)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Laaja haastehakemus (L,A)	71	279 390	30	190 141	3	34 199	0	0	1	19 411
Velkomusasia (S,E3,E4)	2	8 225	0	0	0	0	0	0	0	0
Muu suppea haastehakemus (SM)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Turvaamistoimenpide (T)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Avioeroasia (HP)	5	21 227	0	0	0	0	0	0	0	0
Hakemusasia (H)	21	75 376	5	30 800	1	12 884	0	0	0	0
Yksityishlön velkajärj.(HJ)	3	11 549	0	0	0	0	0	0	0	0
Ulosottoasia (U)	0	0	1	6 240	0	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ	471	1 865 972	207	1 410 848	55	592 950	16	236 570	14	296 524
Eurorajat/Asiaryhmä		> 25000		YHTEENSÄ						
	Lkm	€	Lkm	€						
Esitutkinta (E1,E5,Y)	0	0	10	3 621						
Pakkokeinoasia (PK,P)	0	0	1 906	594 957						
Rikosasia, lähest.k.(R,RA,RD)	14	522 021	18 082	18 688 360						
Sotilasoikeudenk.asia (SO,RS)	0	0	29	27 093						
Muuntorangaistus (MR)	0	0	1	850						
Laaja haastehakemus (L,A)	1	27 737	1 310	1 783 719						
Velkomusasia (S,E3,E4)	0	0	264	185 203						
Muu suppea haastehakemus (SM)	0	0	10	6 661						
Turvaamistoimenpide (T)	0	0	10	8 012						
Avioeroasia (HP)	0	0	177	188 571						
Hakemusasia (H)	0	0	1 560	1 465 335						
Yksityishlön velkajärj.(HJ)	0	0	276	211 134						
Ulosottoasia (U)	0	0	66	54 593						
YHTEENSÄ	15	549 758	23 701	23 218 109						

YKSITYISILLE OIKEUSAVUSTAJILLE MAKSETTAVIEN KORVAUSTEN KUSTANNUSJAKAUMA ASIARYHMITÄIN VUONNA 2006 9.3.2007
HOVIOIKEUDET

		<183		183-599		600-872		873-1054		1055-1236
Eurorajat/Asiaryhmä	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	€
Rikosasia (R)	3 046	391 012	1 595	614 211	1 151	822 884	449	433 444	279	321 132
Ensimmäisen asteen asia (E)	1	91	0	0	0	0	0	0	0	0
Riita-as.(sis.huon.vu.as./S,A)	236	34 136	287	101 701	90	64 822	49	46 474	35	39 922
Riitaisa hakemusasia (N)	1	73	1	273	0	0	0	0	0	0
HO:n hakemusasiat (H,K)	72	8 544	57	20 380	13	9 325	3	2 802	1	1 155
Ulosottoasiat (U)	23	2 685	13	4 647	5	3 770	0	0	0	0
YHTEENSÄ	3 379	436 540	1 953	741 211	1 259	900 801	501	482 719	315	362 209
Eurorajat/Asiaryhmä	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	€
Rikosasia (R)	153	205 454	108	161 944	95	165 870	63	119 689	165	404 932
Ensimmäisen asteen asia (E)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Riita-as.(sis.huon.vu.as./S,A)	27	35 681	19	28 673	16	27 404	13	23 886	34	78 775
Riitaisa hakemusasia (N)	0	0	1	1 512	0	0	0	0	0	0
HO:n hakemusasiat (H,K)	1	1 362	0	0	3	5 057	1	1 820	0	0
Ulosottoasiat (U)	1	1 323	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ	182	243 819	128	192 129	114	198 331	77	145 395	199	483 707
Eurorajat/Asiaryhmä	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	€	Lkm	€
Rikosasia (R)	79	307 123	46	307 936	8	89 205	2	33 169	2	39 223
Ensimmäisen asteen asia (E)	1	4 273	0	0	0	0	0	0	0	0
Riita-as.(sis.huon.vu.as./S,A)	7	28 663	4	24 972	2	20 508	0	0	0	0
Riitaisa hakemusasia (N)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
HO:n hakemusasiat (H,K)	3	11 783	0	0	0	0	0	0	0	0
Ulosottoasiat (U)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ	90	351 842	50	332 908	10	109 713	2	33 169	2	39 223

YKSITYISILLE OIKEUSAVUSTAJILLE MAKSETTAVIEN KORVAUSTEN KUSTANNUSJAKAUMA ASIARYHMITÄIN VUONNA 2006
HOVIOIKEUDET

[illegible]